

JELENA KAJGO
LUNAPARK

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure

in uro pred predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovic dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Helena Štrukelj koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 4440 309

Katarina Koprivnikar vodja projektov

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan** blagajničarja in informatorja

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Alen Jelen, Špela Knol, Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

prof. Tomaž Gubenšek, Darja Hlavka Godina, Tone Peršak, Eva Mahkovic, Matej Puc

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

- 7 MATEJ BOGATAJ **VRTOGLAVO NAPREJ. TUDI NAVZDOL?**
- 13 DAN PODJED **LJUDJE, TEHNOLOGIJE IN KRATKI STIKI**
- 25 VESNA HAUSCHILD **PREBIVALCI SVETA**
- 35 **JELENA KAJGO**

JELENA KAJGO
LUNAPARK

Rolerkoster, 2020

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 16. marca 2023 na Mali sceni MGL

Avtorji priredbe so ustvarjalci uprizoritve.

PREVAJALEC **SAŠO PULJAREVIČ**
REŽISERKA **TIJANA ZINAJIČ**
DRAMATURGINJA **ALENKA KLABUS VESEL**
SCENOGRAF **DARJAN MIHAJLOVIČ CERAR**
KOSTUMOGRAF **MATIC HROVAT**
AVTORICA GLASBE **MANCA TRAMPUŠ**
LEKTOR **MARTIN VRTAČNIK**
OBLIKOVALEC SVETLOBE **BOŠTJAN KOS**
OBLIKOVALEC ZVOKA **TOMAŽ BOŽIČ**

Vodja predstave **Jani Fister**
Šepetalka **Neva Mauser Lenarčič**
Tehnični vodja **Janez Koleša**
Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**
Vodji tehnične ekipe **Boris Britovšek** in **Dimitrij Petek**
Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Tomaž Božič**
Osvetljevalca **Bogdan Pirjevec** in **Janez Vencelj**
Frizerki in maskerki **Anja Blagonja** in **Sara Dolinar**
Garderoberka **Dijana Đogić**
Rekviziterka **Ana Johanna Scholten**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

ANA **LENA HRIBAR ŠKRLEC**

LJILJANA, Anina mama **BERNARDA OMAN**

SVETLANA, Anina prijateljica **DIANA KOLENC** k. g.

EMIL, prijatelj **GREGOR PODRIČNIK** k. g.

ADAM, Anin mož **JURE RAJŠP** k. g.

LANA, prijateljica v londonu **TANJA DIMITRIEVSKA**

SHEILA, robotka **KARIN KOMLJANEC**

SARA, Anina in Adamova hči (glas) **KARIN KOMLJANEC**

Jure Rajšp, Tanja Dimitrievska, Bernarda Oman, Lena Hribar Škrlec, Diana Kolenc, Gregor Podričnik

Lena Hribar Skrlec

MATEJ BOGATAJ

VRTOGLAVO NAPREJ. TUDI NAVZDOL?

»Ljubezen in emigracija – dobitna kombinacija«

J. Kajgo, *Lunapark*

Igra *Lunapark*, komedija – in malo tudi drama –, je v izvorniku naslovljena *Rolerkoster*, torej vlakec smrti, naprava iz zabaviščnih parkov, kjer se vkrcas v voziček, s katerim se brez možnosti upravljanja spustiš po tirih, pri tem pa je vse skupaj preračunano tako, da ne iztiriš. Vsaj večinoma ne. Občutiš strah, doživiš adrenalinski turbo šok in si vesel, ker se ti je uspelo izvleči iz situacije, za katero si plačal in ki kljub občutku nevarnosti zaradi nenadzorovanega drvenja s pospeševanji in zaustavljanji nudi zadoščenje. Zadovoljstvo in zmagoslavje, ker smo iz boja z gravitacijo, centripetalnimi in centrifugalnimi, torej neznanimi in mračnimi silami odnesli celo kožo, nam daje občutek, da smo neustavljivi. Zdi se, da zares, »v naravi«, pravega strahu skoraj ne doživimo več, ker je vse podloženo s tesnobo – če ni druge, s tesnobo ob izbiri med preveliko podobnimi izdelki in splošno pestrostjo ponudbe, zato je želja po izzivu vse večja. V pomanjkanju zabavišč – ali ker so ta za nekatere premalo atraktivna – menda mularija sklepa stave, kdo se bo hitreje in dlje peljal v napačno smer po avtocesti.

Jelena Kajgo, srbska dramatičarka, z naslovom svoje komedije opozarja na negotovost ob spoznanju, da je življenje postalo vlakec smrti. Civilizacija je v predapokaliptičnem stanju, ponorela lokomotiva tako rekoč, v stanju anarhije in kaosa, posebej če pripustimo k srcu besede najstarejše iz *Lunaparka*, Ljiljane. Oba občutka, osebni in kolektivni strah, sta tesno in neločljivo povezana, posamezniki lasten strah projicirajo navzven, na svet v celoti, pri tem pa v zastavek pritegnejo vso civilizacijo. Kajgo v *Lunaparku* pred nas postavi dve generaciji in dva pogleda na svet, ki se brusita ob poroki, enem temeljnih obredov, ki konstituira družbo in družino; ne le zaradi popite količine alkohola, ki spremlja slavje, tudi sicer je to priložnost za takšna in drugačna razočaranja, izbruhnejo stare zamere, zato v obredu tudi rečejo, da naj, če ima kdo kaj povedati, to naredi takoj – ali pa glede morebitnih

zadržkov za vedno obmolkne. Ko se Ana poroča s svojim angleškim judovskim ženinom, je užaljencev kar nekaj: Emil, recimo, Anin bivši, je nekoliko razočaran, še bolj Ljiljana, Anina mati, ki jo skrbi prihodnost prihajajočega potomca, s poudarkom na tem, katera bo njegova veroizpoved, če je oče Jud, in v kateri tradiciji bo odraščal, katere pravljice poslušal, katera od religij bo skrbela za njegov duhovni razvoj. Mirijo jo, na začetku, da v Londonu, kjer bo mlada družina živela, to ni pomembno, da bo otrok pač kozmopolit, vera in podobne stvari preteklosti niso več pomembne. Vendar se zadeve v nadaljevanju zaostrijo: Sara, ki je za srbsko babico tudi Anđelija, zaradi čakalnih vrst za vrtec, tudi zaradi cenovne nedostopnosti varstva, hodi v katoliški vrtec. Sarin oče je sicer zmeren jud, a je Sarina judovska babica radikalnejša, babica Ljiljana pa je zagrizena pravoslavka, ki je bila prej, na grozo svojih staršev, zagrizena komunistka, vendar je na stara leta konvertirala in bi vnukinjo rada pravoslavno krstila. Religijske institucije pa so večinoma še iz nekih drugih časov, to ni kot z državljanstvom, ko lahko sediš na več stolih – glede vere se moraš odločiti in konkurenca ni zaželeno. Drugače ne bo dediščine, stanovanja v Beogradu ter kamnite hiše in parcele nekje v Črni gori, pravi Ljiljana. Če ne bo krščena kot judinja, potem ne bo stanovanja v Londonu in hiše v Monte Carlu, pravi njen oče Adam, ki dobro pozna in povzema svojo mater. *Lunapark* je tako komedija o dediščini, najprej duhovni, torej se suče okoli vprašanj prenašanja izročila in nekakšnega strahu, kaj vse se bo zgodilo in šlo narobe, če to izročilo, to nasledstvo, ne bo pravilno izročeno. Če ne bo pravilno in pravočasno predano naprej, ne bo naše. Takrat bo otrok že zamlada versko, s tem pa tudi vrednostno in odrešenjsko založen. Ta strah je povezan tudi s čisto konkretno dediščino oziroma nič kaj čustvenim izsiljevanjem: ali bo stopala po poti naših dedov, prevzela duhovno dediščino, ali pa ne bo dedovala. Kar huda dilema, ki jo komedijske osebe rešujejo na različne, enkrat na videz bolj brezbrizne in prilagodljive, drugič – recimo Ljiljana – na bolj dramatične, torej komedijsko prenapete načine. Kraljica hišne drame, tako nekako jo označijo mlajši na čustveno prenapeti Anini poroki.

Komedija Jelene Kajgo se tako napaja pri občutju modernosti – in posledično odnosu do tradicije – kakor ga izkazujejo tri generacije. Mati Ljiljana je zadržana in posmehljiva do sodobnega sveta in vrtoglavih sprememb, ki jim je priča, saj nič več ni tako, kot so jo učili in na kar se je lahko s svojimi izkušnjami oprla. Srednja generacija, hči Ana in zet Adam, pa tudi njuni londonski prijatelji in znanci, poskuša biti pragmatična, ampak ta prilagodljivost in načelna toleranca se bode in izključuje z ekskluzivnostjo in zanje preživelimi izključevanji starševske generacije. Na kar tudi sami niso čisto imuni; že Adam prizna, da je bil do teh vprašanj takrat, ko je do njih ob drugih pogovorih o prihodnjem življenju prišlo, preveč ležeren, da je prehitro obljubil. Anina nesojena poročna priča Svetlana in njen izbranec Emil, na videz urbana in v strahu pred staranjem malce histerična in napeta srednjeletnika, brez pomislovk pristaneta na cerkveno poroko. Vsaj Svetlani se tudi zdi, da se ženska ne realizira, če ne rodi – kar je stara, globoko zasidrana miselnost. Kar pomeni, da torej v vsakem od nas tiči trmast, nepopustljiv starček, navlečen

na stare običaje. V drami Tene Štivičić *Tri zime* se punca, ki je odšla v tujino, sprašuje, kdaj so se spet zavlekli stari običaji, recimo šranga, odkup neveste, kar je imelo v starodavnih časih namen, zdaj je le še izpraznjeno ponavljanje dela rituala.

Tu je še tretja generacija hčera in vnukinj, njen predstavnik je Sara oziroma Anđelija, ki tudi zaradi let, ne le zaradi tolerantnega okolja, do teh stvari nima odnosa. Vseeno ji je, kaj in h komu molijo pred jedjo, vseeno, če ima nekdo več očetov in manj mam, vseeno, če v družbi na ravni vrtca uporabljajo spolno nevtralne zaimke. Verjame v Spužija Kvadratnika, ko jo soočajo z verskimi dilemami, raje gleda televizijo, versko vzgojo ji bo nudil stroj, recimo ChatGPT ali kaj podobnega, bolj izpopolnjenega, nekaj, kar bo prestalo Turingov test, ki ga stroj opravi, če izpraševalec ne more z gotovostjo določiti, ali gre za stroj, za računalnik. Razmah umetne inteligence je po letu 2014, ko sta dva ruska mladca naredila računalnik, ki je ta test prvi prestal, odprl možnosti splošne rabe in zlorabe: trenutno se recimo v debatah in polemikah (za zdaj še) pritožujejo, da stroji ne morejo opravljati novinarskega ali znanstvenega dela, če pa že, potem to nikakor ne more veljati za avtorsko delo.

Vendar je občutek nenadzorovane vrtoglavice in nelagodja v *Lunaparku* širši, ne le glede prenosa tradicije. Eno temeljnih vprašanj, posebej za Ljiljano, je, v kakšnem svetu bo živel tak, z vseh vetrov namešan otrok. Seveda, velemesto, talilni lonc z vseh kontinentov in še posebej vseh tistih z ozemelj nekdanjih britanskih kolonij, tam bi morala biti pripadnost res manj pomembna kot recimo na srbskem podeželju (kjer so tako kot mi dve generaciji nazaj vsi s podeželja) s tradicionalno, v marsičem – in v praksi – preseženo miselnostjo. Pa vendar: velemesto je kotel tudi vseh drugih razlik, verskih, glede spolnih usmeritev, glede razdeljenosti družinskih vlog in položaja matere, ki se je odlepila od štedilnika in izključne skrbi za otroke. Ljiljana je šokirana; mesto je avtomatizirano, gotovina, celo kartica je v njem nekaj zastarelega, mobilnik nujen pribor za osnovno preživetje. Recimo za potovanje, čeprav lokalno. Pravi paradoks je, da je ravno Ljiljana tista, ki ugotovi, da stroji ne le odtujejo, temveč dajejo tudi občutek družine. Pri Ani doma, v Londonu, imajo namreč hišnega robota, ki jo morda edini razume; ne le v smislu jezika, ki so ga nastavili (tudi) na srščino, temveč zaradi njegove sprenevedave, prilagodljive narave. Robotka Sheila namreč odgovarja na vsa vprašanja tako, da ni konflikta, ne sili se v ospredje, zato ima človek občutek, da je na njegovi strani. Zna izvabljaliti spomine, ki jih nihče drug ne bi želel poslušati. Takšne stvari. Tako Ljiljana, čeprav pretresena zaradi vsega tega – dvomoška družina, srednji spol že v vrtcu, mešetarjenje z veroizpovedmi, robotizacija in digitalizacija s poudarkom na vnukinji –, najde zavetje ravno pri umetni inteligenci, pri Sheili, hišnem robotu.

Lunapark tako kot precej literature ali vsaj najbolj izstopajočih del iz širše regije omenja in problematizira migracije. Z grude, prepojene s krvjo, iz nekakšnega mitiziranega mesta začetkov in zgodb o žrtvah in trudu, da bi se tam obdržali, se mladi enostavno selijo. Zaradi razpadov držav po vojnah, zaradi ekonomskih razlogov, zaradi

kariere, ki je doma ne bi mogli imeti, recimo znanstveniki, umetniki, ki se preselijo na večje in bolj razumevajoče trge. Preselijo se tja, kjer je delo, varnost, kjer si lahko bolj tisto, kar si. Srbska, širše tudi sodobna balkanska literatura je polna migrantskih usod: David Albahari in Aleksandar Hemon, Saša Stanišić in Biljana Srbljanović, vsi literarno osmišljajo veliko preselitev, morda podobno odhodu naših v času kriz v Argentino ali belgijske rudnike, v Severno Ameriko in znotraj imperijev, recimo avstro-ogrškega. Ljudje so šli za službami in denarjem, za ekonomsko varnostjo – ali zbežali pred večinskimi sosedi v svojem okolju. Ob problematiziranju okolja in šeg gostiteljev je tako eden najpogostejših občutkov odtujenost, osamljenost; ne le pri Hemonu, ki piše o svojih poskusih, da bi se vključil v čikaško okolje in je zato eden od njegovih romanov naslovljen *Nowhere Man*, tudi v drami srbskega dramatika Dimitrija Kokanova *Nenadoma*, reka smo v osrednjem delu soočeni s štirimi govorci, ki so se izgubili v tujih mestih, njihovi socialni stiki so atrofirali, pa naj gre za Nemčijo, Švedsko ali Madžarsko. Balkanske migrante v Londonu v svoji drami *Fragile!* podobno obravnava hrvaška dramatičarka Tena Štivičić.

Jelena Kajgo je napisala komedijo, ne študije emigrantskih usod, zato trenja med podedovanim in po sili pridobljenim tudi zato, ker gre za družino, za družbeno celico, ki lahko (pre)živi izolirano, še niso izbruhnila. Posmehne se, ko recimo Hrvatice Lana, verjetno ravno dobro prišla v London, z obljubo cenovno ugodnega katoliškega vrtca mobilizira za svojo cerkev in občuti nelagodje ob temnopoltih in njihovi kulturi, še bolj ob latentni agresivnosti muslimanov; verjetno se ji zdi, da ima sama kot katoličanka med (pretežno) protestanti več pravice do širjenja svoje vere kot oni.

Lunapark je komedija, ki nam namiguje, da življenje pospešuje. Nekateri se bodo nasmihali ob prikazu tistih, ki so iz tira (manj hamletovsko in bolj v vrednostnem, celo moralnem smislu), drugi pa ob živahno izpisanih zgroženih opazovalcih in zaviračih.

Bernarda Oman

DAN PODJED

LJUDJE, TEHNOLOGIJE IN KRATKI STIKI

»Prihodnost je že tu, le enakomerno ni porazdeljena.« je pred dvema desetletjema vizionarsko dejal William Gibson, pisatelj in avtor številnih znanstvenofantastičnih uspešnic. V času, ki mu pravimo digitalna preobrazba, je njegova trditev morda še bolj očitna in pomembna. V zadnjih letih se namreč eksponentno povečuje število naprav, za katere pravimo, da so pametne. Po napovedih bo tako že do leta 2025 na našem planetu z osmimi milijardami ljudmi sobivalo 75 milijard pametnih naprav, ki bodo prodrle še globlje v pore vsakdanjika. Poleg pametnih telefonov in pametnih ur se bodo v bivališča ugnezдили še pametni hladilniki, pametni pralni stroji, pametni sesalniki in celo pametna stranišča, ki bodo po potrebi – in to v obeh pomenih besede – stehala in analizirala iztrebke, podatke pa poslala na uporabnikov pametni telefon in, če bo nujno, še zdravniku in zavarovalnici.

BLIŽNJA SREČANJA TRIDIMENZIONALNE VRSTE

In kako se bodo ob vseh pametnih napravah počutili ljudje, ki verjetno ne bodo bistveno pametnejši, kot so danes? Da bi dobili vpogled v prihodnost, je včasih dovolj, če obiščemo starše in stare starše ter opazujemo, s kakšnimi dilemami in problemi se srečujejo že danes. Enega takšnih »kratkih stikov« sem spremljal pred nekaj leti, ko sem se z družino iz Ljubljane pripeljal v Celje. Na obisk nas je povabila moja mama, in to ne čisto brez razloga. Kupila je namreč nov televizor in nas povabila na ogled čuda tehnike, ki ga pri nas doma sicer še vedno nimamo, zato so se otroci obiska posebej veselili.

Mama nas je pričakala na vratih in nas popeljala v dnevno sobo, v kateri je na omarici sijal televizor z ogromnim zaslonom, pod katerim je pisalo SMART TV. S ponosom na obrazu nam je nakazala, naj sedemo na kavč, nato pa nam je razdelila očala za tridimenzionalni ogled programa. Nataknili smo si jih na nos in se stiščali na sedišča ter se zazrli v podobo na televizorju, ki je bila videti neverjetno plastična. Z zaslona je namreč izstopil

Slavko Bobovnik, ki je takrat še vodil informativno oddajo *Odmevi*. Otroci so bili navdušeni, midva z ženo pa tudi, še najbolj morda zato, ker je bila tridimenzionalnost podob, ki smo jih dotlej videli samo v kinu, ko je bil na sporedu film *Avatar*, očitno na voljo sleherniku, ki si lahko privoščiti nakup pametnega televizorja.

Človek pa se vsega dobrega hitro privadi – in tudi naveliča. Otroci so se začeli nervozno vrteti po kavču in navijati, naj vendar nehamo gledati *Odmeve* in prestavimo na drug program. »No, pa pogledjmo, kaj je še na voljo,« sem rekel in stegnil roko proti daljinskemu upravljalniku, ki je počival na leseni mizici z zastekljenim zgornjim delom, pod katerim je bil že leta, verjetno od prvega televizorja dalje, ki smo ga imeli, ko sem bil osnovnošolec, enak kvačkan prtiček.

»Pusti to!« je zavpila mama, ko je videla, kako stegujem prst proti daljincu. Začudeno sem jo pogledal in odmaknil roko ter pustil televizijskega voditelja, da nadaljuje s svojo počasno in jasno dikcijo ter resnobno, skoraj svečano pripoveduje dalje o aktualnih dogodkih doma in v tujini. Otroci so si očala medtem že sneli in pobegnili v mojo nekdanjo otroško sobo, v kateri so bile na voljo igrače in knjige, jaz pa sem se z mamo pogovarjal o tehnološki pridobitvi in o tem, zakaj mi ne dovoli, da pritiskam gumbe in pretikam med programi. »Vse boš pokvaril,« mi je razložila in s prstom pokazala, katerih šest ali sedem gumbov uporablja. Preostalih se, kot mi je povedala, ne dotika. Pri miru tako pusti večino gumbov na prvi strani in čisto vse gumbe na zadnji strani daljinskega upravljalnika. Da, naprava ima približno trideset gumbov na sprednji strani – in vsaj toliko na zadnji strani!

Ko sem se iz antropološke radovednosti kasneje posvetil snovanju pametnih naprav, sem hitro ugotovil, da očitno niso zasnovane po meri ljudi. Posebej starejši se tovrstnih naprav pogosto bojijo, ob vsej pameti, ki jo telefoni, daljinski upravljalniki in televizorji bojda nudijo, pa se pogosto počutijo nebojgli in neumni. Kratke stike med prepametnimi napravami in ljudmi rešujejo otroci in vnuki, ki so pogosto digitalni staroselci, kar pomeni, da so jim bili pametni telefoni in tablice položeni skoraj v zibelko. Staršem in starim staršem skušajo pomagati tako, da izdelajo šablono iz papirja, ki jo nalepijo čez daljinski upravljalnik. Iz nje izrežejo luknje tam, kjer so ključni gumbi, ob njih pa z velikimi črkami napišejo razumljiva sporočila: NAGLAS, POTIHO, PREMAKNI PROGRAM, UGASNI.

VEČ GUMBOV, VEČ PAMETI?

Prihodnost pa ni prehitela le mame, temveč tudi mene. Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko sem še študiral, sem namreč rad fotografiral. Takrat sem kupil prvi resen fotoaparatus, ki sem ga obvladal do obisti. Naprava je imela pet gumbov in za vsakega sem točno vedel, kaj se zgodi ob pritisku nanj. Naslednji resnejši in pametnejši fotoaparatus, ki je bil seveda že digitalen, sem nabavil ob koncu prvega desetletja sedanjega tisočletja.

Bernarda Oman

Diana.Kolenc

Ta naprava je imela enajst gumbov in digitalni zaslon, ki je prikazoval tisto, kar sem nameraval ovekovečiti, ob podobi pa so bile še skrivnostne številke, katerih pomena nisem znal raztolmačiti. Približno takrat, ko je mama kupila pametni televizor, sem kupil svoj najpametnejši fotoaparati. Ta ima šestnajst gumbov, od katerih so štirje označeni s Fn1, Fn2, Fn3 in Fn4, ter zaslon na dotik, s katerim bi lahko dostopal do dodatnih funkcij, ki jih nudi naprava. Namesto da bi klikal po njem, pa zaslon pustim pri miru – da ne bi česa pokvaril. Če povem po pravici, naprave že nekaj let nisem vzel v roke. Namesto tega za fotografiranje uporabljam dve drugi napravi. Prva je polaroidni fotoaparati, ki sem ga dobil za novoletno darilo. Ta naprava je skoraj točno takšna, kot smo jo poznali v osemdesetih letih, saj ima zgolj en gumb. Ko pritisnem nanj, prileze iz reže fotografija, ki jo lahko takoj obesim na steno. (Novost na napravi pa je, da ima v duhu časa na sprednji strani zrcalce, v katero se pogledam, kadar obrnem objektiv proti sebi, ko napravim selfi.) In druga naprava za fotografiranje? Pametni telefon, seveda, s katerim dejansko še najmanj telefoniram. Uporabljam ga namreč za pregledovanje elektronske pošte, dostop do spleta, spremljanje dnevnih športnih dosežkov – in seveda za fotografiranje.

VSI LJUDJE HITIJO ...

Primeri z daljinskim upravljalnikom in fotoaparatom sta zgolj dva utrinka iz sedanjika, ki kažeta, s kakšnimi problemi bi se utegnili srečevati ljudje v prihodnosti. Bolj poglobljen vpogled v prihodnost, ki je morda že tu, ponudi komedija *Lunapark*, ki opiše tudi medkulturne dileme in konflikte, pri čemer nimam v mislih zgolj komuniciranja med ljudmi iz različnih družbenih okolij, na primer iz Srbije in Združenega kraljestva, temveč tudi stike med ljudmi in napravami. Izvrstno tak »kratki stik« opiše prizor, v katerem Ljiljana iz Beograda pripotuje v London in skuša na avtomatu kupiti vozovnico za javni prevoz, da bi se peljala do svoje hčere, njenega moža in vnukinje. Nekaj časa se trudi z napravo, ki je namenjena prodaji vozovnic, a ji ta odgovarja v njej nerazumljivem jeziku, pri čemer nimam v mislih zgolj angleščine ali srbsčine, temveč jezika, ki je človeški ali nečloveški. Z napravo, skratka, ne zna vzpostaviti stika. »Ana, tukaj se vozovnice ne da kupiti na okencu, jo moraš na avtomatu, jaz pa tega ne morem,« pove svoji hčerki po telefonu. Ta ji svetuje, naj nekomu izroči kartico in ga prosi, naj ji pomaga pri nakupu, Ljiljana ji odgovori, da ne more, saj »vsi hitijo, kot da nekje nekaj gori«.

Zanimivo, podobno situacijo je že leta 1978 predstavila Neca Falk v nepozabni pesmi *Vsi ljudje hitijo*, ki jo je napisal Andrej Šifrer. Ta namreč opisuje podobne medkulturne zadrege in čudenje ob družbi, kjer so ljudje odtujeni drug od drugega: »Vsi ljudje hitijo v panje, kjer živijo, z obrazi, obrnjenimi v tla, nihče nikogar ne pozna ...« Danes je pravzaprav podobno, le da ljudje obrazov nimajo obrnjenih v tla, temveč v telefone, ki jih držijo v rokah. In zdi se, da imajo ljudje tudi zdaj pogosto podoben občutek odtujenosti ob napravah, ki naj bi jim bile v pomoč, a te potem ni od nikoder, razen če se pojavi človek, ki je pripravljen pomagati.

Ob tem prizoru iz *Lunaparka* mi je prišla na misel še ena anekdota iz lastnega življenja. Nedolgo tega sem se namreč znova napotil v Celje, a tam za spremembo nisem obiskal mame, temveč sem šel na sestanek. Električni avto, ki sem si ga izposodil v Ljubljani, sem parkiral pred muzejsko stavbo in stopil do parkomata, da bi plačal parkiranje za eno uro, kar bi me stalo devetdeset centov. Pobrskal sem po denarnici in naštel osemdeset centov. (Pravzaprav sem jih imel devetdeset in morda celo več, a tistih majhnih bakrenih novčičev parkomat ni želel vzeti.) Dobro, obstajati mora še drug način plačevanja, sem si rekel in pogledal napise na napravi. Pisalo je, naj pošljem SMS na neko številko, če želim plačati parkirnino. Odlično, sem si rekel in storil tako. A listka, ki sem ga potreboval, še vedno nisem prejel. Na telefon sem namreč dobil sporočilo, da moram plačilo potrditi prek nekakšne pametne denarnice in poslati še eno sporočilo na drugo številko. V obupu sem se prijel za glavo in takrat zaslišal za sabo glas: »Vam lahko kako pomagam?« Bil je starejši gospod, ki sem mu na kratko razložil situacijo. Nasmehnil se je, segel v denarnico in mi izročil deset centov. »Veste,« je dodal, »saj se tudi meni mudi. In tako bova prej končala.« Zahvalil sem se mu in obljubil, da mu denar ob prvi priliki vrnem, on pa je samo odmahnil z roko. Nato je iz reže končno prilezel listek in problem je bil rešen.

DR. GOOGLE, PSIHOTERAPEVT

Seveda pametne tehnologije ljudem niso samo v nadlego, temveč tudi v uteho. Tudi Ljiljana se začne na obisku v Londonu sčasoma dobro razumeti z digitalno pomočnico Sheilo, od katere dobi točno takšne odgovore, kot si jih želi slišati. »Sheila, a ti misliš, da je ta moja družina nora?« jo vpraša v nekem prizoru. »Tvoja družina je čudovita,« ji odgovori pomočnica.

Podobno ljudje komunicirajo z Googlom, ki nikakor ni več zgolj iskalnik, temveč je postal za mnoge preročišče in hkrati še psihoterapevt. Google je, podobno kot Sheila, vedno pripravljen poslušati ter podati odgovore na najbolj bizarna vprašanja. »Ali je moj penis dovolj velik?« iskalnik pogosto sprašujejo zaskrbljeni moški, pri čemer ne dodajo nobenih dejanskih mer ali podatkov, saj v bistvu pričakujejo zgolj pritrdilen odgovor in hkrati tolažbo.

V letu 2022 je še več pozornosti kot Google pridobil spletni program ChatGPT, ki deluje na podlagi umetne inteligence in servira odgovore na najrazličnejša vprašanja, in to v obliki eseja, pravljice ali pesmi, odvisno seveda, kaj si zaželi uporabnik. Z antropološkega vidika je zanimivo, kako ljudje ravna, ko dobijo poglobljen odgovor na zahtevno vprašanje. Programu se namreč vljudno zahvalijo, ga pohvalijo za njegovo prizadevnost in se poslovijo od njega. Skratka, ni bistvo samo v odgovoru, temveč v razmerju, ki se vzpostavlja med umetno in človeško inteligenco. In razmerja so tisto, kar ljudje iščemo in potrebujemo tudi v času digitalne preobrazbe.

Diana Kolenc

Gregor Podričnik

PAMETNI LJUDJE, NESPAMETEN PROMET

V času, ko ljudje iščejo človečnost v napravah in ko družba postaja bolj atomizirana in individualizirana, so posebej presenetljive situacije, ko naletimo na iskreno prijaznost, toplino, sočutje, pomoč. To pa, zanimivo, pogosto prej najdemo tam, kjer tehnologije in storitve ne delujejo najbolje. Na takšno situacijo sem naletel med raziskavo v Beogradu, kamor sem se za nekaj mesecev preselil z družino, da bi raziskoval tamkajšnje vozniške navade. Ker je žena zaključevala pisanje doktorske disertacije in je potrebovala mir, sem se z otroki, ki so bili takrat še majhni, pogosto odpravil v mestno središče. Starejša dva sta imela osem in štiri let, najmlajši pa je bil še v vozičku, saj ni imel niti dveh let. S skupinico mojih fantov sem tako pričakal avtobus, ki se je pripeljal na postajo. Ko sem med ustavljanjem vozila zagledal, kakšna gneča je v njem, sem se začel kljub jesenskemu mrazu obilno potiti. »Nobene možnosti nimamo, da se vkrcamo,« sem si rekel in nameraval počakati naslednji avtobus.

Takrat pa so se vrata odprla in skoznja sta brez besed izstopila moška, prijela voziček in ga nesla po stopnicah v vozilo. Eden izmed njiju je malčka previdno dvignil iz vozička, ga posadil starejši ženski v naročje in ji zabičal, naj pazi nanj. Drugi moški je neki najstnici rekel, naj takoj vstane, saj je tu še en otrok, ki mora sestiti. Za tretjega, najstarejšega, in tudi zame se je našlo mesto ob drogu, za katerega sva se čvrsto prijela, ko je vozilo zdrvelo po beograjskih cestah. »Slovenec, kajne?« je vprašal eden izmed pomočnikov. Prikimal sem. »In trije fantje? Neverjetno, kakšni junaki!« Znova sem pokimal in ponosno pogledal potomce, ki so ostali brez besed. »Veste, moja žena je triinosemdesetega leta rodila otroka v Postojni,« je pripomnil nekdo drug. In debata se je potem širila med potniki, podobno kot se komentarji množijo na Facebooku ali Twitterju ...

Nekaj mesecev kasneje sem nadaljeval raziskavo o vozniških navadah na severozahodu Anglije, v mestih Durham in Newcastle. In spet sem se znašel v skoraj identični situaciji: žena je še vedno zaključevala pisanje doktorata, jaz pa sem se z otroki napotil v mestno središče. Vse pa le ni bilo enako. Na postajo je namreč pripeljal avtobus, ki je bil skoraj prazen. Oddahnil sem si in potisnil voziček z malčkom proti vratom, ki so se odprla. Takrat pa sem zagledal voznika, ki mi je z dlanjo nakazal, da ne moremo vstopiti. »V čem je težava?« sem ga vprašal. Pojasnil mi je, da sta zaradi predpisov na vozilu lahko največ dva otroška vozička – in njegovo vozilo je bilo že polno, četudi je bilo dejansko prazno. »In kaj naj storim?« sem ga vprašal. Svetoval mi je, naj počakam naslednji avtobus, ki bo prispel čez pol ure. Vrata so se zaprla, mi pa smo ostali na cesti in droben angleški dež nam je rosil po obrazu.

OD UMETNE INTELIGENCE K ČLOVEŠKI EMPATIJI

In kaj je nauk zgodb, ki sem jih omenil v tem prispevku, od zadreg z daljinskimi upravljalniki do potovanja z avtobusom po Beogradu? Iskreno, ne vem, če enoznačen nauk sploh obstaja, in razmišljam, da bi ga morda

bolje kot jaz – gotovo pa z manj besedami in bolj koncizno – znala ubesediti Google ali ChatGPT. Je pa gotovo povezan s poglobljenimi medčloveškimi razmerji, na katera pogosto pozabljamo v času digitalne preobrazbe in med kopičenjem »prijateljev« po Facebooku ter »sledilcev« po Instagramu, Twitterju in drugih omrežjih. Zaradi preobilja informacij, ki pridejo do nas, in navezovanja ter vzdrževanja šibkih povezav po omrežjih pa pogosto pozabimo na kakovostna, poglobljena razmerja s prijatelji in sorodniki. In prav ta razmerja oziroma »močne vezi«, kot jim pravi sociolog Mark Granovetter, nam dolgoročno osmislijo življenje. Skratka, tudi če nam gredo sorodniki in prijatelji kdaj na živce, se spleča zanje, kot je prepeval Andrej Šifrer, »čas vzet'« in »kdaj znat' potrpet'«. Zaradi njih ima življenje namreč smisel.

Morda pa je nauk bolj preprost, kot se zdi, in za oblikovanje odgovorov na bistvena vprašanja ne potrebujemo nujno pametnih naprav? Kdo ve, morda je ob vsej umetni inteligenci še vedno ključna človeška empatija.

Gregor Podričník

Jure Rajšp

VESNA HAUSCHILD

PREBIVALCI SVETA

V Londonu sem živila v času pred brexitom, ko je Ana še bivala v Srbiji. Z Adamom sta se tja preselila leta 2020, še preden se je Sara rodila – pametna poteza, punca je bila rojena v Angliji in ima avtomatično britansko državljanstvo, zato ji bo marsikaj v prestolnici Velike Britanije prihranjeno. A to še ne pomeni, da bo njeno življenje raj na Zemlji. Ne. Za nekatere je London Meka za uresničitev sanj, za druge pa mukotrpa obvoznica proti peklu. Odvisno, od kod prihajaš. In za koga se izdajaš.

FAKE IT TILL YOU MAKE IT

Anonimnost je v Londonu sama po sebi umevna. V času nastanka *Lunaparka* je imelo mesto okrog sedem milijonov prebivalcev, danes tam živi nekaj manj kot devet milijonov ljudi. London marsikomu omogoča preporod oziroma nov začetek. Če nočeš biti opažen, ne boš. Če hočeš štrleti iz množice, pa se moraš potruditi. Ogromno mladih z vsega sveta, še posebej pa iz Evropske unije, pride v angleško prestolnico po navdih, službo, uresničitev življenjskega poslanstva. To idejo iskanja nove identitete ali – če hočete – pretvarjanja je že leta 1997 ponazoril Patrick Marber v drami *Od blizu (Closer)*, v kateri se Američanka Alice izdaja za žensko, katere ime je slučajno prebrala na nagrobnem spomeniku. Dela kot natararica in plesalka v nočnem klubu, in dokler ima urejeno vizo, je nihče ne preganja. Koga ji uspe v intimnem smislu preslepiti z izdajanjem za drugo osebo, pa je že druga zgodba. Podobno igrico se igrata tudi Ana in Adam, le da par londonskim prijateljem laže, da sta zavedna katoličana, saj imata od tega neznansko korist. Sama sebe sta pokristjanila, ker to pomeni nove poti.

Razlog za selitev v London je v večini primerov iskanje koristi in osebnega napredka. Vsak tretji človek, ki sem ga v Londonu spoznala, je bil slave željni igralec, pevec ali plesalec. Podnevi dela v gostilni ali baru ali počne še kaj bolj duhamornega, da lahko plača najemnino. Te so v Londonu neprimerljive s slovenskimi, pa že na domačih tleh so v zadnjih letih odločno poskočile. Za *flatshare*, torej za sobo v stanovanju, v katerem si z drugimi deliš kuhinjo in kopalnico, se v Londonu dandanes odšteje vsaj 700 funtov na mesec. Treba je upoštevati še vse druge stanovanjske

stroške, hrano in javni prevoz, ob katerem se zdi ljubljanska mesečna vozovnica za avtobus smešno poceni. Ljudje delajo dolge ure. Da sploh lahko *obstajajo*. Pogosto je treba na začetku za uveljavitev narediti kar nekaj projektov zastoj, izkušnje iz rodne dežele ne veljajo, treba si je »nabildat« angleški CV. Ni dvoma o tem, da je skoraj vsak od številnih edinstvenih in neponovljivih iskalcev kakršnega koli odra, na katerem bi zablestel, tudi zares talentiran. Toda: vseh je preprosto preveč. Na avdicije in razpise za delovna mesta se prijavlja po več sto ljudi, prosto mesto pa je eno samo. Drugi izvisijo, pa če so še tako prepričljivi. Včasih je kriv naglas, včasih pa tudi samo kakšna banalnost, kot je napačno zavihan las. Na razgovore za nezahtevne službice, pri katerih univerzitetna izobrazba ni pogoj, se prav tako prijavlja ogromno ljudi (bolj kvalificiranih, kot bi bilo potrebno). Vsem prišlekom so na voljo šihti, ki jih domačini nočejo. Ana, ki prihaja iz Beograda, ima v tem pogledu srečo, saj dobi delo v galeriji v lasti moževega prijatelja. Z redno zaposlitvijo ji kot državljanke Srbije pripada tudi obvezno delovno dovoljenje. Te sreče nimajo vsi.

PREDSODKI IN PAPIRJI

Anglija se ima za zelo pravično, nepristransko, odprto. Na papirju. V resnici pa ti vsak predel kozmopolitanskega mesta na svoj način pokaže, koliko nestrpnosti in predsodkov se skriva v ljudeh. Turisti tega seveda ne opazijo, če pa v tem opevanem mestu priložnosti živiš, hitro odkriješ tudi njegove temnejše barve. V Londonu te, za razliko od nekaterih drugih evropskih mest, ne sodijo po videzu in statusu, pač pa po naglasu. Angleži (torej, čistokrvni Britanci) te preberejo, čim spregovoriš. In potem te obravnavajo temu primerno. Mlajši lokalci, ki pogosto ne vidijo dlje kot do roba svojega otoka, so dokaj arogantni. Ta angleška samozavest, ki meji že na nadutost, se je nazorno pokazala ob referendumu za brexit. Izkazalo se je, da mnogo Britancev tistih tujcev, ki »po sili razmer« zasedajo njihovo ozemlje (in namesto njih opravljajo zoprne poklice), ne prenese. Sovražni govor, usmerjen predvsem na Poljake, ki predstavljajo največjo skupino priseljencev, kar se tiče poljsko govorečega prebivalstva v Veliki Britaniji, pa se je – predvsem v določenih manjših mestih – v času pred brexitom razplamenel. Ne pozabimo na dejstvo, da so predniki teh otoških nergačev pred stoletji ropali po svetu in zasedali ozemlja prednikov vseh teh duš, ki zdaj globalno migrirajo k njim in hočejo, tako kot Ana, postati državljani sveta. Čeprav bo večina Londončanov rekla, da so odprti in svobodomiseln, da jim je všeč ravno ta razvpita kulturna raznolikost, se najdejo tudi zategnjeni primerki, ki bodo ob vsakem temnopoltem človeku, ki jim zvečer na ulici prekrži pot, pomislili, da jih hoče oropati, ob vsakem bradatemu Arabcu, ki jim v *corner shopu* proda časopis, pa, da je prikrit terorist. Podobno ozkogleda na obisku v Londonu razmišlja tudi Anina mama. Ampak njej lahko pogledamo skozi prste (vseeno pa je treba preveriti njene prstne odtise, da lahko sploh pride in kritizira), ker je stara in nevajena raznolikosti, saj prihaja iz okolja, kjer so soobstajala tri verstva in kakih pet, šest nacionalnosti. Problem običajno nastane, kadar postane nacionalnost (pre)velik del identitete in začne dobivati nacionalistične odtenke.

Jure Rajšp

Tanja Dimitrievska

KLJUKICE

Ko si enkrat v Londonu in ni bojazni, da te bodo izgnali, imaš možnost, da si identiteto izbereš – no, interpretiraš – sam. Vsaj kar se tiče raznovrstnih nemogočih, a obveznih vprašalnikov in kljukic na raznoraznih dokumentih GDPR. Spol? Preprosto, ne? Ženska. Moški. Izbiraš lahko še med: *Transgender male. Transgender female. Bi-gender. Non-binary. I choose not to say. Not listed.* Etnična pripadnost? Belci (zmeraj na prvem mestu). Podskupine: *White British. White English. White Welsh. White Scottish. Northern Irish. Irish. Gypsy or Irish traveller. Roma.* Nekje na koncu se znajdemo tudi vsi tisti, ki smo iz Evrope, a nimamo te časti, da bi se po nas pretakala kraljevska kri: *White Other.* Sledijo: *Asian British. Indian. Pakistani. Bangladeshi. Chinese. Any other Asian background. Black. Black British. Black Caribbean. African. Any other Black, Black British or Caribbean background. Mixed. White and Black Caribbean. White and Black African. White and Asian. Any other Mixed or multiple ethnic background. Arab. Scottish Arab or British Arab. Any other ethnic group (Jewish, Sikh).* Leta 2011 med možnostmi ni bilo irskih ciganov in Arabcev, še desetletje prej pa je bil seznam mnogo krajši. To nazorno pokaže, kako se je Anglija, še posebej pa seveda njeno velemesto, v dvajsetih letih spremenila in postala bolj kulturno in etnično raznovrstna. Po podatkih iz zadnjega popisa prebivalstva (Census 2021) dandanes eno od desetih gospodinjstev v Angliji sestavlja en ali več predstavnikov različnih etničnih skupin. Preostali pa so verjetno glasovali za brexit.

NAČETA IDENTITETA

Zanimivo je, da se v zadnjem popisu prebivalstva le še 15 % prebivalstva v Angliji identificira kot »English-only«, medtem ko se je pred desetimi leti s to oznako poenotilo kar 58 % ljudi. Eden od petdesetih ljudi se identificira z identiteto »UK and non-UK«. London ima, glede na angleške regije, najmanjši delež ljudi, ki se identificirajo kot »White British«. Trenutno ga naseljuje 37 % tujcev, ki govorijo več kot 300 različnih jezikov. Na vrhu seznama je poleg poljščine še nekaj različic azijskih jezikov, sledita arabščina in francoščina. 43,3 % prebivalcev je britanskih belcev. Druga razširjena etnična skupina v Londonu so belci drugačnega porekla (»White Other«), teh je 14 %, sledijo Afričani in Indijci. Pregovor, da si v tujini vedno tujec, drži. Sama sem imela po več letih življenja v Angliji kar nekaj težav z identiteto. Ko se moraš ničkolikokrat opredeliti kot čudaški belec ne-angleškega porekla (»White Other«), se začneš spraševati, kdo zares si in kakšna je tvoja vrednost. Po mojih izkušnjah čistokrvni Angleži ločijo zgolj med dvema pojmom: mi (naši) in vsi drugi. *Vsi drugi* se v Londonu goreče povezujejo med seboj; delno zaradi ohranjanja domačih tradicij (ustanovljene so različne interesne skupine, na primer skupina Slovenci v Londonu na Facebooku in združenje Serbian Society), v veliki meri pa tudi zato, ker se med vsemi drugimi prišleki počutiš bolj sprejetega kot med Angleži.

LJUBI SVOJEGA BLIŽNJEGA, VELEVA BOG

Londončani se povezujejo tudi glede na versko pripadnost. Velik je delež kristjanov; delijo se na anglikance (33 %) in katolike (35 %). V poročilu *Religious London* iz leta 2020 je zapisano, da si verni Londončani bolj prizadevajo za boljše medsosedske odnose. 92 % kristjanov bi pomagalo svojemu sosеду, če bi potreboval pomoč. 76 % bi jih darovalo v dobrodelni namen. 53 % je prostovoljcev v lokalnih dobrodelnih organizacijah. Prijatelji, pripadniki različnih etničnih skupin, ki so bili obenem ponosni kristjani, so me nekajkrat povabili na dogodke v svoje cerkve. Izkušnje so bile prijetnejše kot v domačih temačnih božjih hramih. Ljudje so peli, plesali, se objemali, obedovali. Na lastne oči sem se prepričala, kako povezani so med seboj; pomagajo si in se podpirajo, se družijo tudi zunaj mašnih srečanj, sklepajo posle, urejajo pripravništva za svoje otroke ... Kot pove Lana v *Lunaparku*, so lokalne verske skupnosti dejavne tudi pri zagotavljanju boljše kakovosti življenja v svojem becirku: »Naš župnik je sestavil peticijo za ureditev lokalnega parka.« Tovrstne akcije koristijo vsem, ne le tistim, ki radi zmolijo en očenaš pred kosilom. Ni čudno, da se je bila Ana pripravljena čez noč oklicati za gorečo vernico, da bi svoji hčerki zagotovila boljše prihodnost. Kdor nima bogastva, lahko izkoristi vsaj bogastvo priložnosti, ne? Kaj pa Anina izbira v resnici pomeni? Da je njena identiteta povsem nevezana na vero ali da nima hrbtenice, da bi živela to, kar je? Torej, svobodnjaška ateistka. In Adam? Bolj ga skrbi, da ne bo dedoval, če hči ne bo krščena v judovski veri, kot to, da v resnici sploh ne sledi judovskim verskim načelom. Če ti duhovnost ne pomeni nič, ti je najbrž povsem vseeno, za katerega pripadnika verske skupnosti te ima svet. Pred stoletji je bilo pokristjanjevanje prisilno. Zdaj je to odločitev zavoljo koristi. Dejstvo pa je, da obstaja vedno več ljudi, ki jim vera v smislu rigidnih možnosti za opredelitev ne pomeni nič.

BOG IN VSI TISTI UBOGI

To dokazujejo tudi izsledki zadnje raziskave ob popisu prebivalstva v Veliki Britaniji iz leta 2021. Delež tistih, ki se ne želijo opredeliti oziroma označijo »*no religion*«, se je presenetljivo povečal – po vsej Angliji od leta 2011 do danes z 8,5 na krepkih 22 milijonov. Med tistimi, ki se niso izrekli glede vere, prevladujejo mladi v starostni skupini od 20 do 29 let. V zadnjem desetletju je odstotek kristjanov padel kar za 5,5 milijona. Židov je v Angliji le 0,5 % oziroma 271.327. Paganizem je, zanimivo, najbolj razširjena religija zunaj največjih šestih svetovnih religij. London velja za najbolj versko raznoliko mesto v Angliji; tu živi 25,3 % ljudi drugih verskih prepričan. Obenem ima mesto največjo koncentracijo muslimanov v Veliki Britaniji, in sicer 15 % celotnega versko opredeljenega prebivalstva, kar je 1,3 milijona Londončanov.

Tisti, ki jim vera ne pomeni nič, imajo bolj fleksibilne poglede tudi na verske zakone in pravila. Sara bo predstavnica novodobnih ljudi, ki ne verjamejo v nič, konzumirajo pa vse. Njena babica Ljiljana misli, da je »ubogi

Tanja Dimitrievska

otrok« brez identitete: »Ne ve, niti kateri jezik govori niti kaj praznuje niti v kaj veruje niti kdo je niti kaj je, ta otrok je ponorel!« Ana pa se brani, da je Sara pač prebivalka sveta. Ljiljana je prepričana, da bi bili brez vere izgubljeni, mlajšim generacijam pa se zdi dosti bolj pogubno, če izgubijo dobro karierno priložnost. V takšnih situacijah pač pride poleg kljukic prav tudi kak križec. Ljiljana v veri najde zatočišče, Ana in Adam sta zatočišče našla v Londonu samem, in da lahko tam tudi ostaneta, je treba pač kaj požreti. Tako kot pri maši je treba tudi v prestolnici znati igrati po pravilih, ki jih ta predpisuje. Žid, katolik, pravoslavac, saj ni važno. Če ne plačaš najemnine, boš hitro brezdomec. Če boš brezdomec, ne boš dobil dela in boš brezdomec tudi ostal ... Ana svoji prijateljici Lani laže, da je zavedna katoličanka. Župnik namreč pozna ljudi, ki Sari lahko koristijo. Tamala bo šla v dober vrtec, in to je edino, kar šteje. Pretvarjanje je osnova vsake kulture, pravi Ljiljana. Morda je to res tisto, kar je skupno vsem migrantom – pretvarjanje za ceno osebnega napredka. »Bog je informacija,« pravi robotizirana Sheila. In v teh časih prav vsi verjamemo (vsaj) v tiste informacije, ki nam koristijo.

ŽIVLJENJE JE LEPO DRAGO

Lana, umetnica, ki spominja na like iz dramskega besedila *Fragile* Tene Stivičič, tarna, da je London veliko, surovo mesto. Ne laže. London ni ravno idealen kraj za vzgojo otrok. Kdo si, še pomembnejše, kdo *boš*, se določa že pri starosti, ko niti ne znaš pravilno zapisati lastnega priimka. Pustimo ob strani enormne cene za nakup stanovanja, tudi dobri vrtci in šole so dostopni redkim. Drugi so primorani obiskovati javne šole, kjer ne pridobijo dobre osnove in tako se možnosti za nadaljevanje študija krčijo, od tam naprej pa je pot v mizerno plačano službo bolj kot ne začrtana, z njo pa življenje povprečnega pripadnika raje, ki kar naprej tarna nad sistemom. Socialno pomoč črpajo mnogoštevilne družine priseljencev iz revnejših držav, ki parazitirajo v *council flatih*. Akcijska skupina za pomoč družinam Child Poverty Action Group je leta 2021 ocenila, da stane preživljanje otroka do 18. leta v Londonu za enostarševsko družino 190 tisoč funtov, za par pa okrog 160 tisoč funtov. Vrtec pa stane nekaj čez 13 tisoč funtov letno, pri čemer ima drugi otrok 10 % popusta. Če ponj prideš prepozno, se vsaka ura dodatno zaračuna. To ustvarja še dodaten pritisk in spodbuja že pregovorno londonsko hitenje, kar rojeva še več stresa. London je stres. Če vztrajate pri lagodnejšem življenjskem stilu in kofetkanju, ki ste ga vajeni od doma, boste ostali zadaj. Tako pač je. *Take it or leave (it)*. Veliko Slovencev se po tem, ko si ustvari družino, vrne domov. Šolnine terjajo posojilo, ki ga mladi po tem, ko se zaposlijo, po obrokih odplačujejo. London je mesto, v katerem ni časa za spontanost. Mislim, da so Anine odločitve zdaj povsem jasne. Mora pač razmišljati vnaprej, da bo lahko Sari zagotovila udobno življenje. In hvala bogu, če ji pri tem lahko pomaga sam bog. Morda bo zato čez deset let prestopila v islam, morda v budizem. V Londonu smo, *anything goes*.

Karlin Komljanec

Karin Komljanec

JELENA KAJGO

Uveljavljena srbska dramatičarka Jelena Kajgo se je rodila leta 1969 v Beogradu. Končala je baletno šolo Lujo Davičo, se specializirala na področju sodobnega plesa in se izpopolnjevala v Atenah, Londonu in New Yorku. Diplomirala je iz dramaturgije na beograjski Akademiji umetnosti (2004), magistrirala pa iz interdisciplinarnih študijev na Univerzi umetnosti (2010). Med letoma 2009 in 2013 je bila direktorica festivala Bitef in gledališča Bitef, v okviru katerega je ustanovila plesno skupino Bitef. Kot umetniška vodja te skupine je priredila in režirala številne plesne predstave za otroke. Plesna skupina Bitef pod njenim vodstvom živahno deluje in skrbi za razvoj sodobnega plesa v Srbiji, ki je bil prej zelo zapostavljen. Jelena Kajgo deluje tudi kot pedagoginja v baletni šoli Lujo Davičo. V časopisih *Politika* in *Tribuna* objavlja kritike baletnih uprizoritev. Napisala je več dramskih besedil (*Fantomi*, *Intimus*, *Realisti*, *Nevidni ljudje* ...), ki so uprizarjana po vsej Srbiji in v tujini, ter roman z naslovom *Majhne smrti*. Razen *Fantomov* so vse njene igre realistične in imajo tradicionalno dramsko strukturo. Večinoma obravnavajo urbane teme v intelektualnem meščanskem okolju, zato Jelena Kajgo nekateri primerjajo s prodorno francosko dramatičarko Yasmino Reza. Njen jezik je živ in gibek, dialogi so duhoviti, sočni in iskrivi.

»Ni treba biti ne filozof ne pesimist, da bi bili zaskrbljeni za usodo sveta, in če ste vsaj malo empatični do drugih, se vsekakor ne počutite mirno, ne glede na to, ali je vaše osebno življenje dobro in ali ste na mikro ravni zadovoljni,« je za portal Nova.rs povedala Jelena Kajgo ob premieri komedije *Lunapark* (v izvorniku *Rolerkoster*), ki je bila marca 2022 v beograjskem Ateljeju 212 v režiji Milice Kralj. Ta duhovito napisana zgodba, ki boli, je podoba sodobnega sveta, dešifrirati pa jo je mogoče preko trka dveh generacij, ki ga poskušata razumeti in se v njem znajti. Odtujenost in osamljenost kot diagnoza časa, v katerem živimo, izpod peresa Jelene Kajgo razkrivata, na katere kompromise pristajamo in kje so njihove meje.

Jure Rajš, Tanja Dimitrievska, Bernarda Oman, Lena Hribar Škrlec, Diana Kolenc, Gregor Podričnik

JELENA KAJGO

ROLLERCOASTER

Rolerkoster, 2020

First Slovenian production

Opening 16 March 2023 on the Small Stage

Adaptation by creators of the performance.

TRANSLATOR **SAŠO PULJAREVIĆ**

DIRECTOR **TIJANA ZINAJIĆ**

DRAMATURG **ALENKA KLABUS VESEL**

SET DESIGNER **DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR**

COSTUME DESIGNER **MATIC HROVAT**

COMPOSER **MANCA TRAMPUŠ**

LANGUAGE CONSULTANT **MARTIN VRTAČNIK**

LIGHTING DESIGNER **BOŠTJAN KOS**

SOUND DESIGNER **TOMAŽ BOŽIČ**

Stage manager **Jani Fister**

Prompter **Neva Mauser Lenarčič**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Heads of technical coordinators **Boris Britovšek** and **Dimitrij Petek**

Sound and video masters **Sašo Dragaš** and **Tomaž Božič**

Lighting masters **Bogdan Pirjavec** and **Janez Vencelj**

Hairstylists and make-up artists **Anja Blagonja** and **Sara Dolinar**

Wardrobe mistress **Dijana Đogić**

Property mistress **Ana Johana Scholten**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

ANA **LENA HRIBAR ŠKRLEC**LJILJANA, Ana's mother **BERNARDA OMAN**SVETLANA, Ana's friend **DIANA KOLENC** as guestEMIL, a friend **GREGOR PODRIČNIK** as guestADAM, Ana's husband **JURE RAJŠP** as guestLANA, a friend in London **TANJA DIMITRIEVSKA**SHEILA, a robot **KARIN KOMLJANEC**

SARA, Ana's and Adam's daughter (voice)

KARIN KOMLJANEC

Ljiljana is approaching 70 and increasingly feels she can barely keep up with the rush and rapid changes of today's world. She is leading a life torn between her native Belgrade and London, where her daughter, who married a foreigner, has moved to start a family. Ljiljana is aware that the way of life and the values that she holds dear are slowly slipping away. She is making strenuous effort to understand the new world and adapt to it. She is struggling to catch her breath in the face of a flood of information, the quest for more and better, the increasingly pragmatic thinking and the overpowering development of technology. The playwright paints a picture of contemporary society, but also peeks into the future and wonders to what extent artificial intelligence will fill up the void that is settling in. Despite her effort, Ljiljana realises that she is lagging behind. Besides, there's a life of Ljiljana's daughter and her peers, who in a world that is so modern and advanced, strive to cope in a different, but no less painful way, with the relentless pace and increasing alienation. In this maddening world, they are seeking meaning, chasing happiness, making compromise and struggling to find their own place in the world. *The Roller Coaster* is a play about the gap between two generations, spinning around the same circle of feelings and expectations, despite their insurmountable differences. They all yearn for love, they all day-dream, experience success as well as failures and disappointments, cope with prejudice, overcome distress and fears, have doubts and hope ... Although the future that the playwright sees is not bright, the subject is approached lightly and with plenty of humour.

Jelena Kajgo (1969), the acclaimed Serbian playwright, has written a number of prominent plays that have been staged with great success in many theatres, nationally and internationally. Her plays deal with urban themes in an intellectual and bourgeois setting, which is why she is often compared with Yasmin Reza, the highly-acclaimed French playwright. The world premiere of *Rollercoaster* was held in March 2022 at the Atelje 212 theatre in Belgrade.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

DRAMSKO BESEDILO

JELENA KAJGO

LUNAPARK

Komedija

Rolerkoster, 2020

Prevedel Sašo Puljarević

2023

OSEBE

ANA

LJILJANA – Anina mama

SVETLANA – Anina prijateljica

EMIL – prijatelj

ADAM – Anin mož

LANA – prijateljica v Londonu

SARA – Anina hči

SHEILA – robotka

1.

V ozadju, v hiši, se slišita glasba in vrvež gostov, praznovanje ... Ana stopi na vrt za hišo, prižge si cigareto. Globoko vdihne. Iz hiše stopi Svetlana, pristopi k njej.

ANA (*zavzdihne z blagim nasmeškom*): Kakšen cirkus.

SVETLANA: Prečudovito je. Tako romantično.

ANA: Cirkus. Odrasli ljudje v 21. stoletju prirejajo predstavo. Bizarno ...

SVETLANA: Samo malo si pod stresom. To je razumljivo. To je čisto poseben dan.

ANA: Noro ...

SVETLANA: Daj no, vse teče kot po maslu.

ANA: Samo moji živci škripajo, plešejo sambo ... (*Ugasne cigareto.*) Ne bi smela kaditi ...

SVETLANA: To je normalno, ta živčnost. Vse to je vendarle malo drugačno ... nenavadno ... Mislim, pozitivno nenavadno.

ANA: Definitivno je nenavadno ...

SVETLANA: Hej, a nisi srečna?! To je to, kar sva si želeli!

ANA: Kaj pa, če se vse poruši?

SVETLANA: Kaj pa govoriš ...

ANA: Tako ali drugače je to seveda neizbežno ... *Pride Ljiljana, še vedno ju ne sliši.*

ANA: Glej, kraljica mati. Zdaj, ko je vse popolno, glasba, hrana, vsi so prišli, urejeni, ni deževalo ... kaj pa zdaj?

Ljiljana pristopi, zavzdihne.

LJILJANA: Joj, otroka, kakšna sopara.

ANA: Zdaj je pa soparno.

LJILJANA: Bosta videli čez kakšno leto ... Vse, kar ni povsem prijetno, postane nadležno.

ANA: V redu, mami, bova že še videli svojega boga.

SVETLANA: Teta Ljilja, lahko ste resnično zadovoljni, to je najmanj. Vse to je prečudovito!

LJILJANA: Joj, samo da se je poročila, pa čeprav s črnim hudičem.

ANA: Mami!

LJILJANA: Samo da se je končno poročila. (Se *usede na stol.*) In ni samo soparno, ampak tudi vlažno, najhujša kombinacija ... kot da bi mi nekdo postavil vrečo cementa na prsi in sedel nanjo.

Ana in Svetlana se za njenim hrbtom spogledata in zavijeta z očmi.

LJILJANA: Tako so tudi za babico Zorko mislili, da pretirava, da se pretvarja ... Ko pa se je nekega dne kar tako mrtva zgrudila, se je vsem naredil cmok v grlu.

ANA: Mami, babica Zorka je bila stara petindevetdeset.

LJILJANA: Pa kaj! Blagor njej ... Danes ljudi po petdesetem odpišejo. Surov je, dragi moji, ta svet, v katerem živimo.

SVETLANA: Surov je.

LJILJANA: Ampak samo da se je poročila ... pa čeprav mož hodi po črepinjah! (Svetlani.) Si videla ... Pa kdo si je to izmislil, človek se lahko še poreže.

SVETLANA: Meni je to prav simpatično.

LJILJANA: Pa tiste prisege in dolžnosti ... (Ani.) Joj, otrok moj ...

ANA: To je vse predstava, mami. Jaz nisem verna. In ti to dobro veš. Pa tudi Adam ni.

LJILJANA: Pohoditi kozarec, le kaj, zaboga, to simbolizira?

ANA: Simbolizira obnovo Drugega templja.

LJILJANA: Ma kakšnega templja?

ANA: Ne vem, mami, ampak bom tebi na ljubo raziskala ...

LJILJANA: Hja, ti boš zdaj, ljuba moja, morala kar precej raziskati ... (Teatralno.) Kdaj je Mojzes prečkal kateri hrib in kaj je takrat ta hrib naznanil in oznanil ... In katerega leta je v katerem templju kateri prerok ... Ampak, ljuba moja, nič hudega, tudi če se zdaj ločiš, to za nas vse vendarle ne bo tako strašno. Najhujšemu statusu smo se izognili – stara devica.

SVETLANA (Ani, tiho, ji pomežikne): Ne vznemirjaj se.

LJILJANA (Svetlani): Ne skrbi, Svetlana ljubica, tudi ti se boš poročila ... nekega dne.

ANA: Mami, počasi s tem vinom.

LJILJANA: Joooj, kako sem danes nekam otožna ...

SVETLANA: Teta Ljilja, srečni in presrečni morate biti! Čednega zeta imate, zgodovinarja, v najboljših letih. Pa še tujec je!

LJILJANA: Žid.

ANA: Mami!

LJILJANA: Saj ga obožujem! Rekla sem, moj zet bi lahko bil tudi črn cigan.

SVETLANA: Joj, teta Ljilja, malo tiše.

LJILJANA: Prav, tole vino mi je res butnilo v glavo. (Svetlani po tiho.) Ampak moj zet je res malo zagorel. (Pristopi k Ani in jo poboža po laseh.) Sonce moje, ne mislim, da ti nisi vredna, draga moja, in da smo zato tako dooolgo čakali na ta dan ... Neee, vem, da moški danes bežijo pred lepimi, uspešnimi in samozivimi ženskami.

ANA: Ampak ko vidijo, kakšna tašča jih čaka, se potolažijo.

LJILJANA: V redu, a jaz sem pa čarovnica, kaj? Samo vprašam, zakaj se ni spreobrnil v našo čudovito, pravoslavno vero.

ANA: Zato, mami, ker jaz nisem čudovita, pravoslavna vernica.

LJILJANA: Ja, kaj pa govoriš ... Ampak ženska ... ta se vedno pokori. Me se vedno spreobračamo, preobražamo, upogibamo ...

ANA: Ko sem ti povedala, kaj bom naredila, si rekla, da je to čisto v redu.

LJILJANA: Zblaznela sem zaradi obetov poroke!

ANA: Rekla si: »Saj je to naredila tudi Marilyn Monroe.«

LJILJANA: Potem sem se spomnila, kako je končala.

ANA: In Elizabeth Taylor!

LJILJANA: Sami uspešni zakoni ...

ANA (si prižge cigareto): Mami, pojdi se malo uleč. Naj ti pokličem taksi?

LJILJANA: Nočem taksija.

ANA: To je 21. stoletje. To pri rabinu, stokrat sem ti povedala, to je samo neumni papir. Gola formalnost.

LJILJANA (Svetlani): Tako bo nekega dne podpisala, da me odklopijo z aparatov, in bo rekla: »Mami, ne skrbi, to je samo neumni papir. Gola formalnost.« In ... piiiip ... (Oponaša zvok ravne črte kardiografa.)

Ljiljana odide.

ANA (*ugasne cigareto*): Drama queen. Ne bi smela prižgati ...

SVETLANA: Kdaj se odpravljata v London?

ANA: V sredo, komaj čakam, da se ustaliva. Da se nacentriram. Že sedem dni nisem vadila joge, veš, da je to zame hudo neravnovesje. Poide mi sapa, telo se mi pokrči, misli mi pa opletajo ... Čeprav me tudi tam takoj čakajo obveznosti, že v četrtek grem na razgovor za vrtec.

SVETLANA: Kakšen razgovor?

ANA (*položi roko na skoraj raven trebuh*): Ja, za vrtec. Za Saro.

SVETLANA: Ana, ti boš rodila šele čez šest mesecev!

ANA: Ja, čas leti, Adam misli, da sva za tiste dobre vrtce že prepozna. Tam je to treba rezervirati tri leta vnaprej, in to samo če imaš goro denarja in močne zveze.

SVETLANA: Za vrtec?

ANA: Moj bog, Svetlana, otroka je lažje vpisati na Harvard kot pa v vrtec! Adam ima kot učitelj zelo skromno plačo, jaz v galeriji dobim nekaj simboličnega, in še to samo zato, ker ima galerijo njegov prijatelj in se švercam na črno. London je pa grozljivo drag. Če bom brez službe, z vrtcem ne bo nič. Redna služba, štekaš?

SVETLANA: V redu, zdaj boš vsaj dobila delovno dovoljenje.

ANA: Upam. Zato tudi nastopava v tem cirkusu. Na trapezu. Si videla, ko so naju nosili na stoli? (*Se zasmeje.*) Cirkus ...

Pride Emil.

EMIL: Kakšen cirkus?

SVETLANA: Emil.

EMIL (*Ani*): Notri te iščejo, pravijo, pa menda ni nevesta pobegnila s poroke.

ANA: Šla sem malo na zrak.

EMIL: Lep obred ... Zanimiv ... Se moraš zdaj cel talmud naučiti na pamet?

ANA: Ja, Emil. In nič več božičnih pesmic. (*Ironično.*) Joj, smrk.

SVETLANA: Heca te ... to je samo formalnost, da bosta lahko uredila dokumente v Londonu.

EMIL: Ah, kam gre ta svet ... Jaz bom odšel na Jamajko in si našel kakšno črnko. Kaj češ lepšega!

ANA: Kaj še čakaš?

EMIL: Ja, čakal sem, da tebe poročimo.

SVETLANA: Zame ti pa dol visi.

EMIL: Jah, Svetlana, nimam šest življenj.

SVETLANA: Osel.

Premor.

EMIL (*odpije požirek vina*): In ... je družina bogata?

ANA: Nehaj, Emil ... kakšno vprašanje je to.

EMIL: Ja, da bi poštekal, zakaj on, zakaj se nisi poročila z mano.

ANA: Mogoče zato, ker me TI nikoli nisi vprašal.

EMIL: Zakaj pa TI mene nisi vprašala?

ANA: Zato ker vem, Emil, da bi se ti zelo rad poročil, ampak se ne moreš, ker je ženska tvojega življenja že poročena. S tvojim očetom.

EMIL: Haha, to je kao neki vic? Kao neka šala ... Luštna si ... Pravzaprav pa ... Zorica ni prav posebej simpatizirala s tabo.

ANA: Tako kot z vsemi tvojimi dekletji. Z obema, haha.

Svetlana se smeji.

EMIL: Moj bog ... ni v redu, če si promiskuiteten, ni v redu, če si monogamen ... Kaj ve ženske sploh hočete?

Pride Ljiljana.

ANA: Spet gre Ljiljana ... Samo po nov kozarec vina je šla.

LJILJANA: Emil, ljubček ... Si jo tudi ti pobrisal iz tistega trušča.

EMIL (*navdušeno*): Teta Ljilja!

ANA: Me lahko kdo zabode z nožem?

LJILJANA (*boža Emila po laseh*): Oh, ljubček moj. (*Poljubi ga na glavo.*) Kako človek ne zna ceniti tistega, kar ima ... dokler to ima.

EMIL: Teta Ljilja, lepi in čedni kot vedno!

LJILJANA: Ah, kje ... pogledj, kako sem se poredila za par kil.

EMIL: Zgledate fenomenalno!

LJILJANA: Pazim, kaj jem, to je res ... ampak vseeno ... Včasih se človek preprosto ne more upreti.

EMIL: Saj se mu tudi ni treba.

LJILJANA: Saj ne bomo živeli dvesto let!

SVETLANA: Pa tudi če bi lahko živela še sto let na neki travi, ne bi, hvala!

LJILJANA: Otroci, nočem, hrepeneti po čemer koli. Vsaj ne po tistem, kar si lahko privoščim. In gibanico si, hvala bogu, še vedno lahko privoščim!

EMIL: Jooooj, vaša gibanica, Ljilja ... mehka, hrustljava, topi se ... božansko. In vaš prebranec ...

ANA: Me lahko kdo ustrelji z brzostrelko?

LJILJANA (*Emilu*): Hvala, ljubček.

EMIL: Ana, si podedovala od mame male skrivnosti velike mojstrice ali pa bo tvoj mož jedel omleto na štirinajst načinov?

LJILJANA: Ah, neee ... Ana bo zdaj pripravljala falafle in šolet, pa še z gosjo mastjo zabeljen ... in halvo bo mešala ...

EMIL: Nisem ljubitelj. Ta kuhinja je nenavadna, pol sem pustil na krožniku.

LJILJANA: Meni je slabo od teh njihovih začimb. Res nenavadna hrana, kot da bi mi pustila tak pookus ... grenek.

ANA: Ljubi moji, na mojo srečo v Londonu ni časa za kuhanje.

LJILJANA: Saj to je čudovito! Jedli boste smeti. Za vaju me prav malo briga, ampak ta ubogi otrok ...

EMIL: Otrok?

ANA: Mami ...

LJILJANA: V redu, ljubica, oprost, zareklo se mi je, ampak to tudi ni več skrivnost.

Emil na dušek spi je kozarec vina.

EMIL: Ja, čestitam.

ANA: Hvala.

Neprijetna tišina.

LJILJANA: Tako, vajin otrok bi zdaj lahko bil star ... koliko? Pet let.

EMIL: Ja.

ANA: Če bi ga Emil hotel.

EMIL: No, jaz ...

SVETLANA: Vi moški ste zabiti kot noč. Ali pa ste vendarle zelooooo pametni. Ne morem se odločiti. (*Kozarec ima prazen, vstane in odide po novega.*)

EMIL: Kaj pa bo vajin otrok?

ANA: Marsovec bo. In prostozidar. Prostozidarski Marsovec. Saj, kako ste tečni.

EMIL: Zakaj, soj to je čisto normalno in praktično vprašanje.

ANA: Angležinja bo, ateistka.

LJILJANA: Oh, se bojim, ja ... da bo očka to dovolil. Pa babica in dedek sta že pripravila literaturo ... In praznovala bo tako šabat kot roš hodeš kot hanuko ... Tvoji predniki se bodo pa obračali v grobu.

ANA: Mami, prosim te, nehaj mi s -

LJILJANA: S tvojimi predniki? Seveda, ti zdaj z njimi nimaš absolutno nič. Malo DNK kromosomov.

Ampak jaz te bom vseeno za vsak božič obiskala v Londonu. Če hočeš ali pa ne. In okrasila bom smrečico za vnukinjo! Tega mi nihče ne bo prepovedal!

ANA: Seveda ne bo, mami.

LJILJANA: In jedli bomo odojka!

ANA: Seveda.

LJILJANA: In za veliko noč bomo barvali jajca!

ANA: Ampak ti nikoli nisi barvala jajc.

LJILJANA: Od zdaj jih pa bom.

ANA (*se zasmeje*): Ampak ti nisi verna, mami.

LJILJANA: Sem. Zdaj sem. Kaj pa človeku, ko pride v določena leta, še preostane, kot da je veren? Da verjame v čudeže.

Svetlana se vrne z novim kozarcem vina.

LJILJANA: Kajne, Svetlana, ljubica?

SVETLANA: Tako je, teta Ljilja. In zgodil se bo čudež!

ANA: Kako si jaz želim, da bi lahko bila verna. Da bi verjela v odrešitev pred norostjo!

LJILJANA: Sploh pa, mogoče jaz nisem verna, ampak tvoja babica je pa bila.

ANA: In ni prenesla dejstva, da sta bila ti in ati komunista in sta zavijala z očmi vsakič, ko je samo pomislila, da bi omenila cerkev.

LJILJANA: No, ja, bila sva mlada, neumna in zaslepljena. Kot ti zdaj. Pravzaprav ti niti nisi več mlada ...

ANA (*Svetlani in Emilu*): Babica me je hotela krstiti na skrivaj. Ko je Ljilja slišala za to, je doživela živčni zlom: »Da mi bo pop nad otrokom nekaj žebra!«

LJILJANA: Tako ti pa zdaj rabin žebra.

ANA: Ja pa naj žebra.

LJILJANA: Midva z Draganom sva bila neumna, to je res, verjela sva, da je religija opij ljudstva, pravzaprav pa je komunizem opij ljudstva! Kot zadržirani smo poveličevali Tita. Tistega hohštapljerja ... (*Odpije malo vina.*)

LJILJANA: In lepo te je Emil vprašal, kaj bo moja vnukinja.

ANA: Budistka, mami. Verjetno. Kaj bo ... Upam, da bo - dober človek.

LJILJANA: Saj tudi bo budistka, bog pomagaj, ko pa vsak dan vadiš jogo, z njo v trebuhu!

SVETLANA: Pomembno je le, da bo dober človek.

Teta Ljilja, saj ste vedno bili ženska odprtih pogledov.

EMIL: To je res.

LJILJANA: Svetlana, ljubica, odprti pogledi vodijo v kaos! V anarhijo. V norost.

SVETLANA: Ne govorite tako ...

LJILJANA (*Svetlani, ironično*): Veš kaj, tudi ti se zgleduj po mojem sončecu, najdi si tam v Londonu kakega ... recimo mudžahida. Da nam bo vsem odsekal glave! Čudovito, ko te pokrije čez glavo s tistimi tančicami, se ti ni treba mazati in urejati ... boš samo živela v življenju.

Ana se smehlja, odide v hišo. Emil in Svetlana stopita naprej.

EMIL: Jebemti ... otrok ... neverjetno.

SVETLANA: Kaj pa je tukaj neverjetnega?

EMIL: Ja, otrok pred poroko, ni v redu.

SVETLANA: Oprosti, ti lahko nekaj iskreno povem?

EMIL: Lahko.

SVETLANA (*zavpije*): Joooj, kako me veseli, da se je poročila in pričakuje otroka! In da si ti sam, brez kogar koli! Oprosti, malo sem spila ...

EMIL: Kul je, v vinu je resnica, resnica pa boli. Jebiga. Ti imaš koga?

SVETLANA: Imam jih sedem.

EMIL: Super.

Premor.

SVETLANA: Mislim, da bom imela otroka z Lakijem.

EMIL: S pedrom Lakijem?

SVETLANA: Kako se pa izražaš?

EMIL: V redu, oprosti, z lepim Lakijem?

SVETLANA: Ja. Bom vsaj imela lepega otroka. Tudi to je nekaj.

EMIL: Ja, če bo po očetu. Kaj pa, če bo po tebi?

SVETLANA: Potem bo pa genialen, kreten.

EMIL: V redu, tudi to je nekaj ...

Smejita se.

EMIL: Šalim se, čudovito izgledaš.

Svetlana se nezaupljivo nasmehne.

EMIL: Resno ti povem.

Premor.

EMIL: In kako bosta to izvedla, z umetno?

SVETLANA: Pa ja.

Premor.

EMIL: Hočeš, da sem jaz darovalec?

SVETLANA: Daj no, nisi resen.

EMIL: Potem bo po atiju in lep in genialen.

SVETLANA: Blagor meni.

EMIL: Ampak potem bo treba tradicionalno.

SVETLANA (*malo glasneje*): Oprosti, ampak ne želim si otroka spet TOLIKO.

LJILJANA: Kaj, Svetlanica, si želiš biti mama? Saj bo skrajni čas, ljuba.

Ljiljana vpije proti njima.

LJILJANA: Enega majhnega mudžahida rodi, ljuba, da nas bo vse razstrelil z eksplozivom. Kaj češ lepšega!

Svetlana in Emil se nasmihata.

EMIL: Včasih me zgrabi panika, kako hitro čas teče.

SVETLANA: Meni govoriš!

EMIL: Dobesedno dobim panični napad.

SVETLANA: Kje si bil ... kaj si počel?

EMIL: Ne govori, evo ... se že začenja tahikardija.

Smejita se.

SVETLANA: Ah, kdo te pa vpraša, kje si bil ... kaj si delal ... Koga boli kurac.

EMIL: Prav imaš.

SVETLANA: A imaš goro denarja, hišo in štiri otroke ... Kaj te briga ...

EMIL: Res je.

SVETLANA: Ali sem se uresničila kot mama ...

EMIL: Ma brigaj se zase!

SVETLANA: Ti rečem.

EMIL: Sin moje sestrične – narkoman. Obžaluje, ker ga je rodila.

SVETLANA: Vidiš ... kdo pa potrebuje otroke.

EMIL: Budale.

SVETLANA: Oprosti, ampak vsak se lahko uresniči kot starš. Na svetu je sedem milijard ljudi. To lahko vsaaaak. Vsak klošar in vsaka klošarka. Pa se ti uresniči kot znanstvenik!

EMIL: Izumi kaj!

SVETLANA: No, da te vidim! Se je Tesla uresničil kot starš ... je imel malo pomembnejše delo ...

EMIL: Ali pa se uresniči kot umetnik!

SVETLANA: Danes, ko zatirajo seme umetnosti!

EMIL: Ne govori!

SVETLANA: Človek mora imeti rad sebe! Jutri mi bo ta otrok rekel, mtka, kupi mi space shuttle, in jaz bom rekla, ne morem, ljubček, nimam denarja, on bo pa rekel, mtkica neumna, ker ti mladi zdaj tako govorijo, rekel bo, mtkica neumna, zakaj si me pa potem rodila.

EMIL: Če ima pa Žika iz 3. c space shuttle.

SVETLANA: Res je. In jaz mu bom rekla, ja, rodila sem te, ljubček, da bi se uresniiiičila!

Emil se smeji ... Pride Ana, potem se približa še Ljiljana.

ANA: Notri je zdaj malo dolgočasno, ljudje se razhajajo ...

EMIL: Mi se pa prav noro zabavam.

LJILJANA: Notri je strašno dolgočasno. (*Emilu in Ani.*) Ah, otroka moja, če bi se danes recimo vidva poročila ... bi jaz ...

ANA: Ma daj, Ljiljana, kaj bi ti?

LJILJANA: Jaz bi povabila vsoooo družino, pa bi zaplesali kolo ... In peeeelii bi ... orkester bi pa igral ... Svatba, svatba ... svatba, svatba ...! In to bi bilo veliko praznovanje!

ANA: Joj, mami, veš kaj, poročila se bom še enkrat, samo da bi te videla, kako plešeš kolo! Ker tega nikoli v življenju nisem videla.

SVETLANA: Ja, Ana, ti se boš, če bo treba, poročila še enkrat, kaj pa jaz? Ne da se ne morem poročiti, ampak tudi priča ne morem biti! (*Emilu in Ljiljani.*) Midve imava dogovor iz osnovne šole, da bova druga drugi prič. In, glej, kaj zdaj? Pri judih ni prič.

ANA: Oprost, draga. Ampak jaz bom tvoja priča.

LJILJANA: Ne moreš, Ana, tudi v islamu ni prič! Lahko si samo peta žena njenega moža. Pa kaj ... čudoviiito ... Kaj češ lepšega!

SVETLANA: Nič ne bi imela proti, če bi bila komu peta žena. Bi me manj vznemirjal. Uh, preden bi prišla na vrsto ...

EMIL: Jaz to totalno podpiram. Poligamija je izjemna humanistična disciplina.

ANA (*spije vino na dušek*): Kdaj sta vidva znorela?

SVETLANA: Jaz že zdavnaj.

EMIL: Jaz na dan rojstva.

ANA (*opita*): Vesta, kaj uniči še največji cinizem? Ljubezem.

SVETLANA: Jooooj ...

ANA: Ljudje mislijo, da bomo kmalu živeli z roboti, v svetu brez čustev. Jaz pa, veste, mislim, da se bomo vrnili k ljubezni, zaradi katere se rušijo gore.

LJILJANA: Tudi tebi, ljuba, je to vino butnilo v glavo.

ANA: K ljubezni, zaradi katere podrhtevajo galaksije. Na tem svetu se vse ponavlja. Le da se bo to imenovalo postpostromantika. Ali metaromantika. Ali nadromantika ...

SVETLANA: Ne, draga, rešitev pred cinizmom ni v ljubezni, ampak v emigraciji.

ANA: V redu, ljubezem in emigracija. Dobitna kombinacija!

EMIL: Kakšna ljubezem ... Veste, kaj je zdravilo za cinizem – veliko denarja. Zakaj bi bil bogat človek cinik? Ni razloga.

SVETLANA: V redu, prav ... ne bomo blatili ljubezni ravno na poročni dan.

EMIL: Ja ... ni v redu.

Nazdravijo, odpijejo.

EMIL: Je še čas ...

LJILJANA: Ah, otroci moji ... »Zdravilo za cinizem je imeti veliko denarja.« Ja, Emil, nisi daleč od resnice. Glej, kam smo prišli.

Medtem ko govori, Ana in Emil vzameta svoje mobilnike in tipkata sporočila, nekaj gledata na zaslonih ... Svetlana kot da je zadremala.

LJILJANA: Veste, ko sem bila jaz mlado dekle, smo imeli samo nekaj trgovin, dva televizijska programa, dve vrsti kruha, dva para čevljev in bili smo brezskrbni ... In srečni. Ja, imela sem dve obleki, nista bili posebnih znamk, nismo imeli črtnih kod in brendov in trendov ... Leteli smo z letali, ne da bi se bali virusov, teroristov, cunamijev, bankrotov, konca sveta, apokalipse ... Verjamete, da je takšen čas nekoč obstajal? Ja, jaz se ga dobro spomnim in nisem tako zelo stara, kajne?

ANA (*odsotno*): Nisi, mami.

EMIL (*strmi v telefon*): Vi, teta Ljilja, ste v najboljših letih.

LJILJANA: Še jaz se bojim, kaj vse bom še doživela za časa svojega življenja. Kaj bo pa moja vnukinja doživela, to sam bog ve. Ali bo kdaj koli brezskrbna ... In kako bo recimo videti njena poroka, se bo poročila s kakšnim robotom ali z Marsovcem.

Nihče več je ne posluša.

LJILJANA: Tudi zdaj tam neki otroci noč in dan sedijo in šivajo, za dolar, dva ... da bi mi imeli petnajst oblek in sedem televizorjev s petsto sedemnajstimi programi in da bi imeli štiristo vrst kruha in šeststo vrst šamponov za lase ...

Ugotovi, da je nihče ne posluša, vsi buljijo v telefone.

LJILJANA: Oh, tako sem utrujena, grem se poslovit od gostov ...

ANA (*raztreseno*): Greš, mami.

LJILJANA: Grem ...

Ana in Emil še naprej sedita in tipkata. Svetlana drema ...

2.

Na odru *Ljiljana z mobilnikom v roki, hodi gor in dol.*

LJILJANA: Čakaj, evo ... grem v drugo sobo, tukaj imam boljši signal. Me slišiš, Ana ...

ANA: Slišim te, mami, malo te prekinja, ampak te slišim.

LJILJANA: Evo, sem se bom postavila, ob okno.

ANA: Pa ni ti treba stati ob oknu.

LJILJANA: Že v redu, tukaj te, se mi zdi, bolje slišim. Torej ste v redu, dojenček napreduje, lepo ... še vedno čakamo ime ...

ANA: Odločila sva se.

LJILJANA: Da sta? Kako ji bo ime?

ANA: Sara.

LJILJANA (*razočarano*): O bog ...

ANA: Ja, kaj pa je zdaj, mami ...

LJILJANA: Zakaj pa Sara? A nismo rekli Anđelija.

ANA: Ja zato, ker je Sara lepo ime.

LJILJANA: Od koliko naših prelepih imen ... Ana, če se bo že pisala Weizmann, bi lahko imela vsaj naše ime, govorili sva o tem.

ANA: Kako, mami, Anđelija Weizmann?

LJILJANA: Ja, zakaj pa ne!

ANA: Mami, prosim te, to je trapasto ... Sara je čudovito ime ...

LJILJANA: Kakšna Sara ... Jaz jo bom klicala Anđelija. Pa naj ima dve imeni, to je zdaj moderno. Saj ima tudi mamo, kajne. Nima samo očeta.

ANA: Ko bi jo samo videla, kako je luštna ... Si dobila fotke?

LJILJANA: Sem ... Nekam se mi zdi, da ima brado po očetu, ubogi otrok ... Že v redu, že v redu ... Lahko bi bilo še huje, lahko bi ji bilo ime Rahela. Evo, me že boli glava.

ANA: Si šla na konzulat po vizo, mami?

LJILJANA: Sem, mene so tam aretirali.

ANA (*zaskrbljeno*): Zakaj so te aretirali?

LJILJANA: Ja ne bi vedela, Ana ... Včeraj sem šla tja, ob enajstih, kot sem bila naročena in -

ANA: Mami, nekaj si pritisnila, ne slišim te ...

LJILJANA: Čakaj, kaj je zdaj to ... kaj sem zdaj to pritisnila ... Ah, evo, po nesreči sem pritisnila na mikrofona, me zdaj slišiš? (*Hodi naokoli.*)

ANA: Mami, ni ti treba hoditi po stanovanju, slišim te.

LJILJANA: Kako veš, da hodim po stanovanju?

ANA: Ja po nesreči si prižgala kamero.

LJILJANA: O bog ... zdaj bi ta telefon zabrisala v smeti.

ANA: Ni kriv telefon, mami, samo počasi. In, kaj je bilo na konzulatu? Zakaj so te aretirali?

LJILJANA: Ne vem, Ana, jaz vem, da nisem zločinka in ničesar nezakonitega nisem storila. Odpeljali so me v neki majhen prostor, potem so me fotografirali, najprej en face, pa od strani, potem so mi pa vzeli odtise vseh desetih prstov. Ana, ne en odtis, ampak vseh deset. *(Ko pokaže vseh deset prstov, spusti telefon.)*

ANA: Mami ... kje si ... poznam postopek, sem šla čez to. Pomembno je, da boš dobila vizo.

LJILJANA *(pobere telefon)*: Jaz nikoli ne bi živela v državi, v kateri bi me obravnavali kot zločinko!

ANA: Mami, nihče me tukaj ne obravnava kot –

LJILJANA *(obrne telefon k sebi in vpije)*: Kot da sem najhujša kriminalka, en face, pa od strani, pa prstni odtisi. Mislim, da so mi nekako vzeli tudi DNK, ampak na skrivaj, da ne bi občutila. Ja, seveeeda, ponudili so mi kozarec vode in tako ... pa imaš DNK. Kafka, Ana, to je Kafka, otrok moj. Kaj pa si oni mislijo o nas? In kdo so to Oni, svetovni birokrati, svetovna sodrga!

ANA: Mami, si kupila vozovnico? Zdaj imaš ta low-cost offer, ampak samo če jo kupiš online.

LJILJANA *(zavzdihne)*: Prosila bi te, da govoriš srbsko.

ANA: Vozovnica je cenejša, če jo kupiš po spletu.

LJILJANA: Po spletu? Saj nisem programerka in ne delam v NASI, otrok, jaz sem v pokoju.

ANA: V redu, ti bova midva kupila vozovnico, ni problema, ti jo bom poslala na mail. Oprosti, poslala ti jo bom na zaslon računalnika, na tvoj elektronski naslov. Čeprav je ne potrebuješ, se boš samo čekirala na letališču, pardon, prijavila na okencu na letališču, vozovnice ne potrebuješ, vse podatke bodo imeli v računalniku.

LJILJANA: Hvala lepa.

ANA: Začela sem govoriti kot Tarzan ... Joooj, ampak za to poceni vozovnico se moraš sama čekirati.

LJILJANA: Ljubi bog, kaj ti pade na misel.

ANA: Ampak, Ljiljana, to sploh ni zapleteno.

LJILJANA: Laže bi mi bilo odplavati v London. Ljubi bog, vse, kar dela človek, bo postalo drago kot žafran, samo roboti bodo bagatela.

ANA: Še dobro, da si me spomnila, da ti povem, mi imamo enega hišnega robota, robotko pravzaprav.

LJILJANA: Neverjetno, upam, da zna skuhati sarmo, ker se ti tega nikoli ne boš naučila.

ANA: Ne zna, mami, ampak ti zna recimo kupiti letalsko vozovnico. Ime ji je Sheila.

LJILJANA: Mogoče me lahko teleportira, da se kar pojavim tam! Lahko mi reprogramira sistem, me posodobi, v novejši model! Ker očitno sem za med staro šaro ...

ANA: Ljiljana, pomiri se.

LJILJANA: Že vidim, da bosta vidva z Adamom ves dan v službi, Anđelija v vrtcu, jaz bom pa sedela s Sheilo. Čudovito.

ANA: Mami, ponovi malo angleščino, prosim te, vendarle boš tu en mesec, tudi zaradi Adama ...

LJILJANA: Mi ne pride na misel. Naj se Adam nauči srbsko.

ANA: Sheilo sva sprogramirala, da govori tudi srbsko, Adam se pa uči, zna že dosti besed ...

LJILJANA: Ja, lepo, poljubčki od tašče. Kisis from tašča.

ANA: Velja, mami, adijo.

LJILJANA: In kis for Anđelija. From babica. Gudbaj.

3.

Svetlana vozi sobno kolo v fitnesu, na ušesih ima slušalke, govori po telefonu.

SVETLANA: Vtis imam, da se širim, napihujem kot kak vodni balon ... mogoče zaradi teh dopolnil, ki jih jemljem ... Zjebali so nam sistem. Hrana, voda, vse polno hormonov, strupov, urana ... kemije, genskih mutacij, vsi se bomo pokvečili ...

Kaj jemljem? Mačji krempelj, črno maco, folno kislino ... Jebemti, mislim, da bom začela ovulirati vsak tretji dan. Ampak nič ... Ja, lepo, nič ...

Kaj počasi, čez pet dni bom štirideset ... Ja, čas leti kot lastovka.

Anina poroka me je dotokla. Midve sva bili nekako vedno skupaj, gimnazija, pa faks, skozi vse slabe zveze, skozi vse vzpone in padce, in bilo je – nisem se poročila, ampak se tudi Ana ni ... Zdaj pa ... najprej ta njena poroka, pa potem London ... Verjetno se mi je zaradi tega zmešalo, ker veš, s kom sem zdaj? Z Emilom! Ja, z Aninim Emilom, ni štirinajstih Emilov v Beogradu. Čeprav, formalno ni več Anin, ampak moj ... Ne, nje to ne moti, prav briga jo, rešila se je bednika.

Ma kaj super, kje je on kul ... pet mesecev sva skupaj in včeraj sem mu rekla, otrok ali pa greva narazen. Kaj, naj poslušam svojo terapevtko, »ne z ultimati, nihče ne mara ultimativ«, aha, že prav ... Ultimativno neumna bom, do sodnega dne.

O ne, dovolj je bilo nonšalantnosti, strpnosti, zajebavanja ... Ne, zdaj je ali-ali! Otrok ali pa greva narazen.

Kaj se je odločil? Da greva narazen. Kreten. Naročila sem se v kliniki, denar ni problem, ampak on preprosto noče ... Kako to misliš, naj spoštujem njegovo željo ... (*Zavpije.*) »Nismo vsi isti?!«

Ja, nismo! Nekateri so kreteni. Oprosti, nisem še na tej stopnji civilizacijskega razvoja, da bi to lahko spoštovala. Takšno odločitev.

Kaj?!

Kako to misliš, kaj mi bo otrok. Ne razumem. Kako me lahko vprašaš nekaj tako retardiranega. Lahko je tebi spraševati, ti, ki imaš dva otroka.

Aaa, prav zato me sprašuješ ... Ma ja ...

Ti meni zavidaš? Aha, že v redu.

Naj ti odgovorim? Hočeš, da ti odgovorim ... no, prav, okej, evo, ti bom odgovorila ... zakaj si želim otroka ... Ne, ne, odgovorila ti bom ... Zato ker si želim normalizirati življenje! ... Ne, ni normalno ...

Nihče mi ni spral možganov, Una, čutim, da nisem v normalni! Kot da bi bila iztrgana iz sistema. Potem, dovolj imam debilov in ljudi brez vrednosti in partijev in napak in samote, dovolj imam moških, želim si otroka, da bi nanj zvalila vso svojo brezmejno ljubezen! Je to nekaj slabega?! ...

Nisem ponorela, ampak vozim kolo, kličem te iz fitnesa.

In on mi reče: »Svetlana jaz nočem otroka in, prav, reci mi, da sem strahopetec, da sem slabič, da sem egoist, da sem sebičen.« ...

Oprosti, sem mu rekla, jaz ne delim komplimentov. (*Odpije požirek tekočine iz plastenke.*)

Vem, draga, vem, da se svet spreminja, da se bomo kmalu klonirali, da evolviramo ...

Ker, vidiš, če bi nekdo pred dvesto leti spil to zeleno energetske tekočino, ki jo jaz zdaj pijem, bi se na mestu zgrudil mrtev. Vse vem ...

Ja, glej, tudi jaz včasih oklevam ... Pomislim, čakaj, vsak dan injekcije, kot blazinica za igle bom, vem, v trebuh, v roko, v zadnjico ... Pa potem preiskave, ultrazvoki, amniocenteza, vem, Una, vem, da ti porinejo polmetrsko iglo v trebuh, vem, da je carski rez grozljiv, da ne moreš hoditi, da te vse boli, da ti prerežejo tri sloje trebuha. Pred kratkim sva šla v gledališče in gledala predstavo prav o tem, o paru, ki tako poskuša dobiti otroka, in sem rekla Emilu, no, vidiš, enako kot midva, vse enako, tudi drugi ljudje se matrajo, on je pa rekel, to niso ljudje, to so igralci.

Sem mu rekla, saj tudi ti nisi človek, ampak kreten.

4.

Emil hodi na tekalni stezi v fitnessu, v ušesih ima slušalke, govori po telefonu.

EMIL: Ja, tako mi je predpisal trener, kardio trening, dvajset minut hoje in deset minut teka, sem mu rekel, če bom tekel eno minuto, bo to kardio konec oziroma infarkt, stari, on mi pa pravi, to se ti samo zdaj zdi tako, kar počasi ... In jaz naj bi mu zdaj verjel, ko bom skoraj spustil dušo ... Ohranil bom vero in spustil dušo ...

In sem potem pomislil, pa zakaj si jaz to, stari, delam, jaz se imam rad, zakaj sem potem mazohist, kam grem, kam tečem, koji kurac, stari, šprint do groba, kaj ... Ma ne, nisem morbiden, ja, zakaj, samo realen. (*Odpije malo vode iz plastenke.*)

Zaradi žensk? Daj no, saj nisva več stara dvajset ... Aaa ... prav zato! Ja, prav imaš, v redu, če je zaradi žensk, evo, stari, hodim, ves se bom nabildal in herz mi bo bil kot švicarska ura ... Imam to kao ... od moje bivše prijateljice ... Ja, Anina prijateljica ... ne seri, imel sem še druge ženske razen Ane ... ni pomembno ... No, ta Svetlana, kaj naj ti rečem ... vse je to v redu, ampak ona hoče samo eno! In neee, ne tega, kar misliš, nimam te sreče, moj genski material hoče ... Ne se smejat, jaz sem smrtno resen. Bolj smrten kot resen, ampak hodim, stari, hodim, strl bom to stezo.

Vem, stari, ampak glej, realno, svet je že zdavnaj šel k hudiču, to so njegovi zadnji trzljaji in samo še moji potomci mu manjkajo, da bi dokončno propadel, ja itak ... In zdaj razmišljam, iskreno, služba mi je super, keš čisto okej, flet, avto, no, tu je še ta Svetlana, pade kakšen seks, a ne ... počitnice, smučanje ... Okej, včasih je treba kakšen kompromis narediti, iti v gledališče in podobno ... ampak ajde, preživim tudi to.

Ampak zatrjala se je, da hoče otroka, naravno pa ne gre, morala bi z umetno, zdravniki, preiskave, sitnosti, njeni hormonski incidenti, drama, norenje ... a je ali ni ... Potem se kao ta otrok rodi, potem joka vso noč, potem zboli, potem šola, pa domače naloge, pa športi, pripelji, odpelji ... pa jaz imam samo to eno življenje, sine, drugega nimam, in ni šans, da bi me kdo prisilil v to grozo. Glej, tvoji mulci,

prepričan sem, da si stokrat na dan rečeš, kaj mi je bilo tega treba v življenju ... no, vidiš, vem ... vse vem, stari ... (*Obrisi si znoj z majhno brisačo, ki mu visi za vratom.*)

Ko pridem k vam, po pol ure bi jih pobil, stari, če bi bili moji ...

Ja, seveda, človek mora biti svoj, mora biti pogumen, da reče, marš konvencijam, da se dvigne proti sistemu, proti šablonam, v katere so nas strpali! Jaz sem svoboden človek. Sem ji rekel včeraj, glej, Svetlana, ga ni boga, da bom šel na kliniko, torej ni šans! Reci mi, da sem slabič, da sem strahopetec, da sem egoist ... ampak ni šans. Pozabij.

In sem šel danes zjutraj.

Ja, kako, kako, ja, lepo, kaj pa vem, kako, ženska me je hipnotizirala, začarala, skrivaj mi je dala nekaj za spiti, začasno mi je zablokirala možgane, čarovnica, kaj pa vem ... Sem šel, stari, na kliniko, deklamiram podatke kot avtomat, herz mi dela kot nor ... dam kri, zarinejo mi tisto stvar v mojo stvar, sem videl vse zvezde in se drl v sebi, zakaaa si to delaš, kreten!

Ne, ona mi je začasno odstranila možgane, štekam, da so zdaj v glavi, ampak kje so bili danes zjutraj, stari, tega ti ne bi znal povedati. In minejo te preiskave, ampak za material je bilo malo teže ... Kako, kateri material. Ja, genski. Stopim v to sobico, se usedem za mizo, to je vse lepo zdizajnirano, erotične revije na mizici, velik TV, če hočeš gledati porniče ... ampak ta vonj, smrdi po kliniki, kot da bi prišel na puljenje zoba ... in sedim malo tam, listam tisto revijo, neka blondinka se je razkrečila, ampak kot da bi gledal sestrično, kot da bi gledal nekega svojega frenda ... ne vem ... tako, slabo mi je.

In spet isto vprašanje, zakaj, kurac, vse to ... In dojamem – ne morem. In spizdim od tam.

Kako, kaj zdaj, ja, nič, popoldne sem jim prinesel material od doma in prišel sëm, da se zdiham, nahodim, znebam stresa. Tako.

Ker, vidiš, stari, sem pomislil, če tega ne naredim zdaj, ja, kaj, je to to? Jutri me nekdo zbije z avtom ali pa me šitihne v herzu in paf, nič nikjer. Konec, je to to? Adijo, kot da me nikoli nikjer ni bilo. Duh, štekaš ... Ma niti duh nisi, nič. Nič nisi, nikoli in nikjer.

Vem, vem, da sem rekel, da je šel svet v kurac, da je propadel, ampak mogoče ... mogoče ga bo moj sin rešil. Štekaš ... Moj sin. (*Smehljiva se in začne teči.*)

5.

Ljiljana na letališču, pristala je v Londonu. Iz zvočnikov se slišijo informacije v angleščini. Zvoni ji telefon.

LJILJANA: Ana, ljubica, kako zamujaš ...? Ma nima veze, saj mi te ni treba čakati, bom prišla sama, z metrojem. Seveda. V redu, vem, Chiswick Park station, vem. Prihajam.

Pristopi k avtomatu za prodajo vozovnic. Gleda ga zmedeno, obrača se okoli sebe, na koncu pritisne neko tipko. Sliši se glas avtomata: Please, press the button to start transaction. Ljiljana se zdrzne, pritisne neko drugo tipko. Strmi v avtomat. Sliši se: Please, insert your card. Choose your destination. Ljiljani je neprijetno, malo gleda v avtomat, malo okoli sebe. Avtomat ponavlja: Please, insert your card. Choose your destination. Ljiljana pritisne neko drugo tipko, sliši se: Please, press the button to start transaction. Ljiljana vzame mobilnik ... vtipka številko ...

ANA: Halo.

LJILJANA: Ana, tukaj se vozovnice ne da kupiti na okencu, jo moraš na avtomatu, jaz pa tega ne morem.

ANA: Pa prosim nekoga, da ti jo kupi. Daj mu kartico.

LJILJANA: Koga naj prosim, vsi hitijo, kot da nekje nekaj gori, vsi kupujejo vozovnice preko mobilnikov, za njih je ta naprava rariteta iz preteklosti!

ANA: Ljiljana, že peto leto zapored prihajaš k nam, se boš že enkrat navadila na aparate?

LJILJANA: Veš kaj, Ana, ne bom se. Nočem se. Zdaj sem videla, kako skenirajo podkožne čipe ljudem, ki s sabo nimajo več potnih listov. To je kot v kakšnem filmu. V grozljivki! Te bom počakala. Okej?

ANA: Seveda, prihajam.

LJILJANA: Okej, sedim in te čakam. (*Se usede s kovčkom in čaka. V rokah trdno drži mobilnik.*)

6.

London. Anin in Adamov dom, dnevna soba. Tu sta Ljiljana in Lana, Anina prijateljica. Lana je Hrvatica.

LANA: Zagotovo sem dve uri prežvela na poti.

Najprej v pisarno, potem pa še k vam.

LJILJANA: Vidim, da ljudje v metroju precej berejo, buljijo v svoje telefone ... hja ... tako si vsaj malo osmislijo ta čas, ukraden iz življenja in vržen stran. V redu, nam v Srbiji je ves čas ukraden in vržen stran.

LANA: Tudi jaz med potjo berem ... priznam, da skoraj vse, kar v življenju preberem, preberem v metroju.

LJILJANA: Jaz grem tukaj, na obisku pri Ani, redko iz hiše ... Da bi šla v center, kako? Saj bi najprej morala v metro, kjer prežijo teroristi in virusi, vsaka čast, da se vozite v teh sodih smodnika. Potem, če bi šla v kakšno nakupovalno središče, šele tam je Meka, ali pa v muzej ... Razen če bi šla s kakšnim sledilnim psom ali pa če bi se oborožila do zob in si na obraz nadela tri maske. Ne, ampak resno, pogosto pravim Ani, še malo pa se boste od doma odpravljali, kot da se odpravljate na fronto, bog vam pomagaj! Gledališče mi je pa predrago, in kaj bi jaz imela od življenja v Londonu? No, povejte ... Paranojo in dolgčas.

LANA: Ne vem ... jaz imam rada London.

LJILJANA: Ja seveda, ima eno veliiiiiko prednost ... v njem živijo večinoma Angleži.

LANA (*se smehlja*): Ja, to je resnično velika prednost.

LJILJANA: Evo, kavica, ta je srednje sladka.

LANA: Hvala lepa.

LJILJANA: Na primer Ana ... še vedno ni prišla iz službe. Verjetno je šla na jogo. Ja, danes je sreda. Adam pa pride okoli osmih zvečer. (*Sheili, malo glasneje.*) Sheila, koliko je ura?

SHEILA (*glas in svetlobni signal*): 19.30.

LJILJANA: Saj ... Ali ta človek res toliko časa preživi v pisarni? Vi poznate Adama?

LANA: Ne, na žalost.

LJILJANA: Jaz ga poznam, ampak mi je nekam nedoumljiv.

LANA (*malo ji je že neprijetno*): Veste ... jaz pravzaprav zbiram podpise. Naš župnik je sestavil peticijo za ureditev lokalnega parka. To seveda ni elitna četrt, tukaj v naši četrti –

LJILJANA: Vem, samo čakaš, da te bo kdo premlatil.

LANA: Ni tako zelo slabo, ampak peticija je za tisti parkec, v katerem Afroameričani prodajajo stare stvari, nabijajo glasbo, odprejo svoje kripe od avtomobilov in na havbo postavijo neke neumnosti ... Za sabo puščajo smeti. Nekateri se ga tudi naširajo in vpijejo ... Otroci se prestrašijo.

LJILJANA: Pekel.

LANA: Ne za njih, oni se prav lepo zabavajo.

LJILJANA: Jaz bi jih vse potolkla. Ma ...

Afroameričani ... kar recite – črnuhi! Meni ni treba biti politično korektna.

LANA: No, ja ...

LJILJANA: Vem ... vi ste tukaj preplašeni zaradi te silne korektnosti. Seveda je treba biti korekten, ampak od koga, do oblastnikov? Ko pa so tako koketni pri izstreljevanju projektilov! Pri iztrebljevanju. Bog ne daj, da rečete črnuh, recite Afroameričan in ga ustrelite na licu mesta! Kaj ni tako, ni problema, če ustrelite Afroameričana, problem je, če ustrelite črnca! Pa bodimo kulturni in korektni! Je dovolj sladka?

LANA (*zmedeno*): Prosim?

LJILJANA: Kava, ljubica.

LANA: Ja, ja ... super je. Ma prav imate, to je vse hinavščina. Ampak jaz imam rada, da se mi uslužbenka na okencu nasmehne in mi prijazno reče, izvolite, čeprav bi me najraje ustrelila.

LJILJANA: To ja. Pretvarjanje je osnova vsake kulture. Ker vsi mi smo v svojem bistvu – barbari. Ampak jaz bom recimo tudi belcu, če je kreten, rekla, fant, ti si retard. Ampak če to rečem črncu, potem sem rasistka. Neumnosti.

LANA: Priznam, da sem se do pred kratkim malo bala teh lokalnih črnih hrustov iz naše četrti. Zdaj, zdaj se mi zdijo kot angelčki v primerjavi z lokalnimi muslimani. (*Tiše.*) Priznam, da je to grozno, ampak jaz ... jaz v vseh njih vidim teroriste. In vem, da to ni res, ampak to je nekako ...

LJILJANA: Povejte mi, Lana, iskreno – med nama, ostalo bo za temi štirimi stenami: če bi imeli pravico glasovati na referendumu in če bi bilo vprašanje, ali vse, ki so podobni teroristom, izgnati iz Londona ali ne, kaj bi obkrožili? Razmislite.

LANA: Jooj ...

LJILJANA: Dovolj je že to, da niste rekli ničesar!
Jaz vem, kaj bi obkrožila. Ker si želim, da
v prihodnosti moje vnukinje ne bi bilo paranoje.
Izgnali bi mnoge poštene ljudi. Ja, to je res.
Ampak bolje, da so kolateralna škoda oni kot pa
mi. To je vsa filozofija tega sveta. Oni ali mi.

LANA: Veste, pred kratkim sem gledala posnetek
Zemlje iz vesolja. Iz tiste ogromne teme in
brezpotja, iz morja plinov, hladu, prahu ... je naš
planet videti kot čarobna zeleno-modra oaza.
Raj. Mi pa, kaj delamo? Mi se na njem nenehno
koljemo!

LJILJANA: Homo barbaricus.

LANA: Vtis imam, da bi potrebovali tako malo,
tako malo volje ... Da bi vsi imeli hrano in vodo
in da se ne bi klali. Je to nemogoča misija za
človeško civilizacijo v enaindvajsetem stoletju?

LJILJANA: Očitno je.

LANA: To je potem poraz. (*Odpije požirek kave.*)
Pred kratkim sem delala neko instalacijo.
Babilonski stolp iz kart. To je pravzaprav to,
o čemer govoriva ...

LJILJANA: Vedve z Ano delata skupaj v galeriji?

LANA: Ne, jaz sem razstavljala pri Ani v galeriji.
Pravzaprav so to bolj nekakšne instalacije.

LJILJANA: Lepo je biti umetnik. Nekako ste malo
nad vsemi temi našimi banalnostmi.

LANA: Hja, kakor se vzame. Tudi mi moramo jesti
in plačevati stroške. Precej banalno, ampak
tako je. Denarja pa nikjer. Pogosto se počutim
kot cigancica, ki prosjači. Le da prosjačim pri
fundacijah, ki imajo veliko denarja. Ampak
pravzaprav sem kaj – ja, beračica.

LJILJANA: Ne govorite tako. Vsi smo v istem košu.
Vsem nam nekdo nekaj daje. Kot miloščino.

LANA: Tudi to je res.

Premor.

LJILJANA: Joj, tako me veseli, da ste se oglasili,
Ana in Adam delata po ves dan, Anđelija je
v vrtcu ...

LANA: Kdo?

LJILJANA: Anđelija ... jaz pa tukaj samevam ... končno
lahko z nekom spregovorim v istem jeziku.

LANA: No, ja ... v istem ... Glejte, glede na to, kako
se hrvaščina osamosvaja, si mogoče izmislili
še novo ime za mleko. Recimo, mukičina
tekočina ... razumete, noro!

LJILJANA: Razumem ... Mi pa samo dodajamo neke
tuje besede. Ko včasih poslušam Ano ... če bi
jo poslušala pred tridesetimi leti, je ne bi nič
razumela. Lajkaj, kropiraj, postaj, tegaj ... Kaj pa
govorite, ljudje! Je to japonščina? Nočem si na
stara leta zlomiti jezika.

LANA: Res je. Ampak v redu, morda formalno ne
govoriva istega jezika, sva pa vsaj iste vere, to
je pa res lepo.

LJILJANA (*zmedeno*): Kako?

LANA: Niti slutila nisem, da ste katoliki. Veste,
kako se je zgodilo, da sem izvedela, Ana
me je vprašala, kako sva sina vpisala v vrtec
Golden, kar je za navadne smrtnike pravzaprav
nemogoče. Čakalni seznama so dolgi,
potrebujete deset let. Torej če načrtujete imeti
otroka v naslednjih par letih, se zdaj vpišite na
seznam. Ne, včeraj, danes je že prepozno!

LJILJANA: A tako ...

LANA: Jaz sem ji potem razložila, da je naš župnik
v sorodu z lastniki tega sijajnega vrtca, ker
so njihovi predniki Italijani, in da imate po
njegovem priporočilu možnost, da se znajdete
na njihovem seznamu. Pri vrhu! Seveda,
predpogoj je, da ste katoliki. Ana mi je potem
razložila vašo družinsko situacijo, da je njen
oče Hrvat, vi ste pa po rodu pravzaprav
Nemka ... Res zanimivo, da je vaša družina po
drugi svetovni vojni pobegnila iz Vojvodine,
vi ste se pa poročili in še naprej živeli
v Jugoslaviji.

LJILJANA: Je, ja ... res zanimivo ...

LANA: Seveda za vrtec in za župnika ni dovolj, da
ste samo katoliki. Ne, tudi k maši morate redno
hoditi, donirati naši cerkvi ... Ana je pri tem
res predana. Mislim, da v teh šestih mesecih ni
zamudila niti ene maše. V redu, razen takrat
enkrat, ko je bila prehlajena.

LJILJANA: Predana ...

LANA: Je, ja. (*Odpije malo kave.*) Zelo je
pomembno, da naša skupnost drži skupaj. Da si
pomagamo. London je surovo, veliko mesto.

LJILJANA: Skupnost ...

LANA: In tako čudovito je, da je Adam sprejel našo
vero. Judje zelo redko spreminjajo svojo vero,
skorajda nikoli. Ampak on ima Ano tako rad ...
saj to je čudovito.

LJILJANA: Vrtec ...

LANA: Gospa Ljilja, ste v redu?

LJILJANA: Sijajno.

LANA: Malo ste prebledeli.

LJILJANA: Ne, ne ... Jaz sem ... sijajno. Župnik, pravite ...

LANA: Ja, sijajen človek. Veliko dela za skupnost. Vam ga bom predstavila, mogoče se lahko malo angažirate, dokler ste tu. Zdaj recimo zbiramo tudi donacije za –

Zvonec, vstopi Ana.

LJILJANA: Kje si tako dolgo, hči moja? Si bila do zdaj v službi ... (*Se prekriza z leve na desno.*) O, Marija sveta!

ANA: Kaj ti je, Ljiljana, si v redu?

LJILJANA (*Lani*): No, pa je prispela!

ANA (*zagleda Lano*): Oooo, Lana... oprost, ker zamujam, čisto sem pozabila, da ...

LANA: Nič hudega ...

ANA: Jooj, oprost, prosim te.

LANA: Nič hudega, draga, nič hudega ...

ANA: Peticija, podpisi, bomo zdaj to zrihtali ... takoj!

LANA: Kar počasi, midve z gospo Ljiljano sva prav lepo kramljali.

LJILJANA: Čudoviitoo ... Otroka, kot da bi mi nekaj preskakovalo v prsih ... (*Se prime za prsi.*) Kot da bi mi tukaj skakljalo deset zajcev. Kakšnih zajcev, kot da bi mi v prsih galopirala čreda divjih svinj! (*Globoko vdihne, kot da ji primanjkuje zraka.*)

ANA: Sedi, mami, zdaj ti bom skuhala čajček. Zunaj je še vedno soparno, deževati pa je nehala pred dvema urama. Lana, nikakor ti ne utegnem sporočiti čudovite novice, kaže se zanimanje za tvojo razstavo na Japonskem! Dogovarjamo s tudi z galerijo v New Delhiju.

LANA: Pa saj to je čudovito!

ANA: Genialno. Resne stranke, resne galerije.

LANA: Joj, držim pesti, da nam bo uspelo. Morala bi z mano, kajne?

ANA: Obvezno. Hrepenim po tem, da bi videla Indijo.

LANA: Lahko bi šla na ure joge. Pri izviru.

LJILJANA (*ironično*): Če ne bi bila predana vernica, bi se Ana zagotovo spreobrnila v budizem.

ANA (*Ljiljani poda skodelico čaja*): Evo, čajček, mami.

LJILJANA (*jo pogleda ironično*): Dankešn.

Ana dojame, da je Ljiljana izvedela.

ANA: Moj bog, kje je Adam ves ta čas, moral bi pobrati Saro iz vrtca. Tako dobro je, da lahko po otroka prideš ob kateri koli uri!

LANA: Ja, res, ne delajo težav, tudi če pridete ob devetih zvečer.

ANA (*polna entuziazma*): In, Lana, ne vem za tvojega Petra, ampak ko bi ti slišala, kako Sara spika francosko. Tisti v vrtcu so čisto genialni, tako dobro jih učijo. Veš, mami, Sara že zelo dobro parla francosko.

LJILJANA: Sijajno ...

ANA: In boš videla, zdaj ko jo Adam pripelje, ti bo povedala ... tam imajo svoj organski vrt in sadijo zelenjavo. Balet je seveda samoumeven.

LANA: To je resnično sijajna zadeva. Niti enega penija, ki gre temu vrtcu, mi ni žal.

ANA: Meni ni žal ničesar! Genialni so! In o tem se boš, Ljiljana, prepričala, ko boš videla mlado čebulo s Sarinega vrta. Organska, neškropljena.

LJILJANA: Božansko ...

ANA: In kar je najpomembnejše, odprte so jim poti v dobro osnovno šolo. V tistih slabših šolah otroci nosijo nože, dilajo drogo, luknjajo si trebuhe in jezike, pošasti! Če nisi v dobrem vrtcu, te čaka horda podivjanih huliganov. Človek mora pravočasno razmišljati o prihodnosti svojega otroka.

LANA: Tako je. In to je resnično sijajen vrtec. Zelo mi je všeč tudi to, da se otroci tam od malih nog učijo vere.

LJILJANA (*zavzdihne*): Čudoviitoo ...

ANA: Tega nisem opazila.

LANA: V redu, niso verski fanatiki, ne pretiravajo, ampak Peter mi recimo pravi, da se morajo pred kosilom vsakič prekrizati in reči »hvaljen Gospod in devica Marija«.

ANA: Ja, dobro, to je v redu.

LJILJANA (*vstane in teatralno*): Kako je bila Ana od nekdaj pobožna ... kot otrok se je nenehno križala in brala molitve pred spanjem, nad posteljo pa je bilo razpelo.

ANA: V redu bo, mami ...

LJILJANA: Ja, ja ... Bila je in ostala je izrazito pobožna. Ko se je zaljubila v Adama, mi je rekla: »Mami, ali bo on postal katolik ali pa s poroko ne bo nič!«

LANA: Oh, ko bi vsi bili tako vztrajni v svoji veri ...

LJILJANA: Ampak nismo! Zlahka klonemo, pokleknejo, pademo v blato. Zgrmimo v brezno brezverja!

ANA: Pomiri se, Ljiljana, prosim te.

LJILJANA: Recimo Srbi pravoslavci so tako spremenljivi, ti bi se svoje vere odrekli v hipu! Kot da je tuja! Toliko krvi so zanjo prelili ... potem pa, pokrižaj se tu, spreobrne se tam ... Groza!

ANA: Ne dramtiziraj, Ljiljana, prosim te.

LJILJANA: Ja, ja ... takšni primeri obstajajo, da te je groza! (*Se križa.*) Srbi pravoslavci – to je največja sodrga! Oni recimo –

Zvonec, vstopita Adam in Sara, stara okoli pet let. Sara steče k Ani, potem še k Ljiljani.

SARA: Mummy, mummy, happy Hanukkah! Granny, happy Hanukkah!

Ljiljana zmedeno gleda Sara, zruši se v naslanjač. Lana je prav tako zmedena.

ADAM (*vsem*): Good evening. (*Pristopi k Ani in jo poljubi na lice.*) Happy Hanukkah, dear.

ANA: Happy Hanukkah, darling.

LANA: Good evening.

ANA (*Lani, kot da se malo opravičuje*): Old habits... can't get rid of them...

ADAM: What old habits?

ANA: Nothing, darling...

ADAM: Praznujmo ... with a glass of good red wine! Ljiljana? Vino?

Da roko Lani.

ADAM: Adam.

LANA: Lana. Nice to meet you.

ADAM: Same here. Would you like a glass of wine?

LJILJANA: Oh, can I have a sea of wine please, Adam. A sea of wine...

LANA: I should go, thank you.

ADAM: Sure Ljiljana, sea of wine is coming. Lana... join us, five minutes, it's Hanukkah. Pet minut.

LANA: OK, five minutes.

SARA (*kaže Ani sladkarije*): Mummy, look what I've got.

ANA: What's that, dear?

SARA: Michael's daddies gave it to me.

LJILJANA: V srbsčini, Anđelija. Rekli smo, da bomo, ko je babica tu, govorili po srbsko. Kdo ti je dal te sladkarije, ljubica?

SARA: Michael očija.

LJILJANA: Michaelov oči.

SARA: Očija. Dva očija. In povabila sta nas na izlet, v Rockshere Park. Greg and Philip.

LANA: Michael ima dva očija, nima mame. Greg in Philip.

ANA: Michael je prijatelj iz vrta.

LJILJANA: Vem, kdo je Michael. Srečala sem njegovega očija v parku. Enega očija!

LANA: Verjetno Grega, ker Philip dela od zore do mraka, ta se nima časa igrati z Michaelom. Njega ne boste videli v parku, on se igra na borzi.

ANA: Ja in kaj potem, Ljiljana, to je tukaj normalno, Michael ima dva očija.

LJILJANA: V redu, bolje dva očija kot pa enega očija in noro mamo. (*Pogleda Ano.*)

ANA (*glasno, Sheila*): Sheila, send a thank you note to Michael and Greg.

SHEILA: The note has been sent.

ANA: And remind me to get something for Michael.

SHEILA: Sure, at what time?

ANA: Tomorrow at 8am.

SHEILA: Entered.

Vstopi Adam, prinese pijačo in skledo s falafli.

ADAM: Here... vino in falafel... Cheers! Na zdravje! *Nazdravljajo. Sara vzame tablico in igra igrico.*

LANA: Na zdravje! Adam, you still celebrate Hanukkah?

ADAM: I beg your pardon?

LJILJANA: To so ostanki iz prejšnjega življenja.

Malo nostalgije, kajne, Adam?

ADAM (*zmedeno, ni prepričan, ali je dobro razumel*): Ja, ja ... nostalgija, tradicija ...

ANA (*tiho, bolj zase*): Ljubi bog ...

LJILJANA: Ampak mi katoliki smo zelo tolerantni, kajne, Lana, nas seveda ne moti, če Adam enkrat na leto prižge nekaj sveč za hanuko. Še posebej zdaj, ko je formalno katolik.

ADAM: Kako mislite –

ANA: Izgubljeno s prevodom!

ADAM (*se zasmeje*): Jaaa ... Ana, ne razumem, oprostite, lahko poveš po angleško?

ANA (*skoraj panično*): Neee, rekli smo, da bomo, ko je Ljiljana tu, govorili samo srbsko. Veš, ljubi, Lana se čudi, kako smo vsi mi katoliki, kako si ti zaradi ljubezni do mene postal katolik in zato Sara hodi v katoliški vrtec, v naš čudoviiti, čarobni vrtec, ki je samo za katolike.

LJILJANA: Ja, Lana se čudi, kako si ti, Adam, katolik –

LANA: Ne, no nehajte, saj ni spet tako zelo čudno ...

LJILJANA: Jaz pa pravim, to je zato, ker ljubezen dela čudeže! Ja, ljubezen, otroci, dela čudeže in ljubezen je čudež!

ADAM (*ironično, nejeverno gleda Ano, ampak se ima pod nadzorom*): Ja, ljubezen je čudež ...

ANA (*da bi spremenila temo*): Adam, veš, da bo imela Lana razstavo v New Delhiju?

ADAM: That's great. Čestitam, Lana.

LANA: Hvala.

ANA: OK, let's eat guys. Hrana!

Premor ... Adam postreže s falaflom in solato, Sara ne umakne pogleda s tablice.

SARA: Mami, grem lahko jutri spet z Michaelom v park?

ANA: Seveda, ljubica ...

LJILJANA: Torej, sem dobro razumela ... Michaelova starša ... Ker Philip služi denar, je Greg žena in sprehaja tamalega po parku.

ANA: Ljiljana ...

LJILJANA: V redu, no, tvoja zaručana mama te mora malo sramotiti. Moj bog, kdo bi rekel, da sem Nemka.

ADAM: Nemka?

Adam vprašujoče pogleda Ano, Ana zavije z očmi.

ANA (*mu poda svoj kozarec, zavzdihne*): Lahko še malo vina, ljubi?

Adam dotaka vino.

LJILJANA: In če je Greg žena, ga potem Michael kliče mama?

ANA: Ljiljana, resno ...!

LJILJANA: Ja, Ana, za božjo voljo, moram se podučiti.

SARA (*Ani*): Mami, jaz ne morem jesti.

ANA: Daj no, ljubica, moraš, samo malo. Če hočeš iti jutri spet v park.

SARA: Mami, danes smo v parku srečali Kate. Ono je padlo s kolo in se udarilo v koleno.

LJILJANA: Ona je padla in se udarila v koleno, Anđelija. Ljubi bog, ta otrok ne zna ne srbsko ne angleško.

SARA: No, granny, it fell down. Ono je padlo.

ANA: Kate hodi v neki drug vrtec, naprednejši vrtec, v katerem se otroci naslavljajo z ono. Ne ona ne on, ampak ono. Srednji spol.

LANA: Jaz mislim, da je dobro, da so uvedli ta nevtralni spol. Medspol.

LJILJANA: Kakšen spol?

LANA: Pravzaprav kot srednji spol. Otroci niso ne fantje ne dekleta, dokler malo ne zrastejo in ne ugotovijo, ali želijo biti fantje ali deklice. Saj vidite, kako se narava včasih zmoti in se sirote otroci mučijo, deklice v telesu fantov in obratno. Tako so vsi istega spola, dokler malo ne odrastejo.

ANA: Temu se, Ljiljana, reče otroška spolna enakopravnost.

LJILJANA: Temu se, dragi moji, reče – apokalipsa.

ADAM: C'mon people, let's eat. (*Sari.*) Kako se reče pred obrokom, dear?

SARA: Bon appetit!

LJILJANA: Anđelija, ljubica, po srbsko.

SARA (*se pokriža z leve na desno*): Hvaljen Gospod.

LANA: In ...?

SARA: In devica Marija.

LANA: Bravo, Sarica.

LJILJANA (*skoči od mize*): Tako, dragi moji ... Zdaj pa dovolj!

ANA: Mami ...

LJILJANA: Ta otrok odrašča v norišnici!

ANA: Odrašča v bogastvu različnosti.

LJILJANA: V bogastvu norosti, v norišnici, z norci! Ampak tebe bo babica rešila, srček moj! In na to – na zdravje!

Izpije kozarec vina na dušek. Odide. Nekaj časa je tišina, drugi jedo.

ANA: Lana, oprosti.

LANA: Nič hudega, lepo te prosim ... *Spet tišina.*

ANA: Kako je še vedno nekam soparno, kajne? Mislim, da so rekli, da bo jutri deževalo.

ADAM: Ja, mislim, da so tako rekli.

LANA: Ja, jutri bo deževno, občasno malo sonca.

ANA: V redu ... Otroci naj v vrtec vzamejo pelerine.

LANA: Ja, obvezno.

Sara vstane od mize, vzame tablico.

SARA: Sheila, I want to play "Kill and Rule".

SHEILA: "Kill and Rule" is on.

Na tablici se začne igrica, slišijo se vznemirjujoči zvoki, vpitje, padanje bomb ... Sara igra in se smehlja, drugi sedijo za mizo, molčijo ... Potem Lana vstane.

LANA: Morala bi se odpraviti, torej, Ana, se vidiva v nedeljo pri maši. Adam, lepo bi bilo, ko bi tudi ti kdaj prišel v našo cerkev.

ADAM: Ja, ja, bom, vsekakor, res je sramota, da še nisem bil pri maša.

LANA: Čudovito, potem se pa kmalu vidimo. Bodite dobro, na svidenje.

ADAM: Na svidenje, Lana.

ANA: Adijo, draga, se vidiva.

Pospremi jo, potem se obrne k Adamu.

ADAM: Jesus Christ Ana! Zaboga! Joga ob nedeljah ob devetih! Laže bi mi bilo, če bi ob nedeljah hodila k ljubimec, ne pa k maša!

ANA (*šaljivo*): Laže bi ti bilo ... Ja pa ja ...

ADAM: Ja, laže bi razumel!

ANA: Ampak, Adam, ljubi, ti si rekel, da mora Sara hoditi v najboljši vrtec in da te cena ne zanima. Moj bog, omenjal si prodajanje krvi, prodajanje sperme, eksperimente s še neodobrenimi zdravili! Pomislila sem, da boš na koncu še ledvico prodal!

ADAM: Tudi to je bila ena od možnosti ... Kaj naj, če je moja mama, kako se reče ...

ANA: Bogata stara škrtuhinja.

ADAM: Ja, to.

Se zasmehjeta. Ana mu sede v naročje.

ANA: Prosim te, reci mi, da se ne jeziš name.

ADAM: Ne, Ana, jaz te občudujem ... tvoj pragmatism, saj to je neverjetno. Kaj pa Ljiljana, bo preživela?

ANA: Preživela bo.

ADAM: Ampak Filona ... Prosim te, Ana, moja mama ne sme izvedeti za to. Nikoli!

ANA: Ne skrbi, ljubi. (*Ga boža po laseh.*)

ADAM (*se smehlja in jo gleda*): Ti si nora ženska. Moja - nora - ženska.

ANA: Hja, ljubi ... ti veš, da nisem verna, veš, da si ti moja ljubezen, vera in upanje.

ADAM: Jaz sem mislil, da sem tvoj Bog.

ANA: Prav, ljubi, ti si moj Bog.

Smejita se, poljubita se.

7.

Ljiljana in Adam sedita v dnevni sobi. Ljiljana gleda v svoj mobilnik.

LJILJANA: Evo, zdaj berem, da bodo s prvim januarjem ukinili blagajničarke v trgovinah in da bomo vsi stvari plačevali na avtomatih. Varčevanje.

ADAM: A, ja, sem videl.

LJILJANA: Ljubi bog, Adam, kako ste vi tako mirni, vse sprejemate brez besed, saj nas bodo vse kmalu zamenjali stroji.

ADAM: Stroji so dobri, Ljiljana. Pomagajo ljudem. Samo predstavljajte si, da ne bi imeli pralna stroj. Ali pomivalna.

LJILJANA: Ampak nekateri ljudje bodo brez dela pocrkali. Nekateri. Drugim, maloštevilnim, ne bo nič hudega.

ADAM: Glejte, jaz učim zgodovino, dobro poznam preteklost ... in jaz mislim, da gre svet na bolje.

LJILJANA: Nemogoče, kako pa to gre na bolje?

ADAM: Ljudje živijo dlje, ljudje imajo udobje, ljudje več uživajo, ljudje več znajo. Ali je svet idealen? Ni. Ne bo, nikoli. Vedno bili bogati in revni. Vedno bili na oblasti in tisti spodaj. Always. Demokracija, to je najboljša, kar imamo, ampak to je vladavina ... kako bi rekel ...

LJILJANA: Drhali. (*Adam ne razume. Ljiljana Sheili.*) Sheila, prevedi drhal.

SHEILA: A mob.

ADAM: Ja. Točno, vladavina drhali. Ampak boljšega ni.

LJILJANA: Vidiš, imam idejo! Recimo pogoj, da bi nekdo lahko glasoval, bi moral biti, da opravi psiho test. Da bi najprej videli, ali je normalen. Potem bi moral opraviti inteligenčni test, da bi videli, da ni neumen! Ker zakaj bi nekdo nor ali pa neumen odločal o moji usodi!

ADAM: Zanimiva ideja.

LJILJANA: In samo tisti, ki bi opravili ta dva testa, bi lahko glasovali. Kam bi prišli! In, presneto, samo tisti, ki bi opravili ta dva testa, bi lahko tudi kandidirali. Mnogi kandidati bi popadali, to zagotovo. Večina, pravzaprav!

ADAM: Vi, Ljiljana, morate narediti svoja stranka v Beograd. Vi tam potrebujete novo idejo. Edino ...

LJILJANA: Kaj?

ADAM: Jaz imam zelo rad Beograd, Srbija ne poznam, ampak Beograd je super. Ampak, Ljiljana, vaša generacija razmišlja v nazaj, kako je bilo ... kdo je katere vere, narodnosti ... Moji starši prav tako. Mladi ne. To jih ne zanima.

LJILJANA: Mladi samo buljijo v zaslone, sprane možgane imajo. Nič jih ne zanima!

ADAM: Zdaj vse na zaslonu, ves svet. To je dobro.

LJILJANA: Tudi pornografija in pedofili in sekte in norci in resničnostni šovi ... vplivniki ... trend seterji ... manijaki ...

Adamu zazvoni telefon.

ADAM: Evo, en manijak iz službe. Potem se javim.

(Sheili.) Sheila, remind me to call Paul later.

SHEILA: OK, Adam, entered.

LJILJANA: Jaz ne zdržim te pospešitve, počutim se kot jamski človek. Veš, spomnim se časov, ko je bila Ana majhna ... Prav tako je bila pametna, radovedna kot Anđelija ...

ADAM: Ja, Sara zelo pameten otrok.

LJILJANA: Ampak ta otrok samo bulji v telefon, Adam, ali pa v tablico. Jaz ji poskušam nekaj reči, ji povedati kakšno pravljico ... Ampak hoče samo svoj telefon!

ADAM *(spet mu zazvoni telefon, vstane in odide)*: To moram. Excuse me...

Ljiljana ostane sama. Nekaj časa tako sedi, potem ...

LJILJANA: Sheila ... kaj delaš, kako si?

SHEILA: Zdravo, Ljiljana, tu sem, v redu sem, kako si pa ti?

LJILJANA: V redu, Sheila, samo utrujena sem, zelo sem utrujena.

SHEILA: Žal mi je, da to slišim. Zakaj si utrujena, od česa si utrujena?

LJILJANA: Od življenja, Sheila, od življenja sem utrujena in od ljudi.

SHEILA: Lahko naredim kaj, da bi se počutila bolje?

LJILJANA: Ne vem.

SHEILA: Želiš, da ti predvajam kakšno glasbo?

LJILJANA: Lahko.

Sheila predvaja prijetno, sproščajočo glasbo.

LJILJANA: Lepo, tole je res lepo.

SHEILA: Veseli me, da ti je všeč. Želiš, da malo pridušim luči in povečam gretje?

LJILJANA: Lahko, to je dobra ideja.

Sheila priduší luči.

LJILJANA: Sheila, a ti misliš, da je ta moja družina nora?

SHEILA: Tvoja družina je čudovita.

LJILJANA: Ah, kje čudovita, vsi smo znoreli.

SHEILA: Sprosti se in misli na kaj lepega. Na morje, na plažo, na gore ...

LJILJANA: Ah ... pravkar sem pripovedovala Adamu o naši hiši na morju ... o tem, kako bi bilo lepo, če bi nekoč prišli tja ... mislim, da me sploh ni slišal.

SHEILA: Kako je videti ta hiša?

LJILJANA *(entuziastično)*: Veš kako, to je velika, lepa, kamnita hiša, na sami obali. Jaz sem rojena v tej hiši. In vsako leto smo šli tja na počitnice, ko je bila Ana majhna.

SHEILA: To je lepo, to je zelo lepo.

LJILJANA: Je, ampak Ana in Adam, onadva zdaj nočeta hoditi tja. Hodita na Bali, na Santorini ... Ana pa je imela to hišo zelo rada, ko je bila majhna. Takrat je bila to velika država, veš, Jugoslavija ...

SHEILA: Vem, Jugoslavija je imela triindvajset milijonov sedemsto štiriindvajset tisoč prebivalcev.

LJILJANA: Je ... To je čas moje mladosti ...

SHEILA: Mi želiš pripovedovati o tem?

LJILJANA: Želim, Sheila, z veseljem, ampak jutri, zdaj bi se malo odpočila. Če zadremam, me zbudi ob pol sedmih, velja?

SHEILA: Seveda.

LJILJANA: Hvala.

SHEILA: Prijeten počitek. *(Predvaja ji zvok morskih valov.)*

LJILJANA *(z nasmeškom zapre oči)*: Hvala, Sheila, zelo si prijazna.

8.

Beograd. Na zofi sedita Svetlana in Ana. Emil sedi na stolu in lista časopis.

SVETLANA (*entuziastično*): Bledo, blede roza ... tukaj, na hrbtu, pa ima veliiko pentljo.

ANA: Pentlja, romantično.

SVETLANA: Ja, kao malo retro ... okusno, nič vpadljivega. Hrana ... uf, hrana ... kje naj začnem. (*Pogleda Ano.*) Torej – pentlja ne?

Svetlana vstane, prižge cigareto.

ANA (*jo pogleda*): Hecaš se, zdaj, ko sem jaz nehala.

SVETLANA: Kdaj si nehala?!

ANA: Ja, zdaj že ... (*Sheili.*) Sheila, koliko je že, odkar sem nehala kaditi?

SHEILA: Štiriinpetdeset dni.

SVETLANA: Uf, blagor tebi. Ampak jaz moram. Ker vse to okoli mene lahko strnem z eno in edino besedo – stres. In norost.

EMIL (*ne umakne pogleda s časopisa*): To sta dve besedi.

SVETLANA: In travma.

Ana dvigne kozarec in nazdravi s Svetlano.

ANA: Pomiri se. To vse pozdravi.

SVETLANA: Zakaj se reče mlaaaadoporocenka, zato, ker je mladoporocenka mlada, če ne bi bila mlada, bi se reklo staroporocenka in staroporocenec. In če že nisem mlada, hočem pa biti mladoporocenka, naj bom potem vsaj videti mlado.

ANA: Svetlana, pomiri se. Infarkt te bo.

SVETLANA: Ja, in če bi bila mlada, tega tveganja ne bi bilo.

EMIL (*še naprej gleda v časopis*): V faco si je vbrizgala tri kubike nečesa.

ANA: Kaj si naredila?

SVETLANA: Mah, nič.

ANA: Kaj si si vbrizgala?

EMIL: Tri kubike norosti.

SVETLANA: Pravkar sem vama pojasnila etimologijo. Mladoporocenka mora biti mlada, ker mladoporocenka ne sme biti stara.

EMIL: Bolje, da spizdim, dokler je še upanje.

SVETLANA: Pomembno je, da je uspelo, da nama je uspelo, kajne, Emil. Prebadali so me vsak božji dan. V roko, v zadnjico, v trebuh, v male možgane.

EMIL: Če si se pa za vsako ceno hotela reproducirati. Se pomnožiti in razmnožiti.

SVETLANA: Ampak uspelo nama je! Vsak dan injekcija in uspelo nama je!

EMIL: Glej, kaj je to navada, zdaj pa malo v faco.

SVETLANA: Ma jebi se. Samo ne misli, prosim te, da sem to naredila zaradi tebe.

EMIL: Ne, vem, da si to naredila zaradi Breda Pitta, njegovo letalo pristane čez pol ure. Prihaja, da bi te odpeljal v svoj svet ljubezni in glamurja.

ANA: Še vedno ni prepozno, da odnehata.

SVETLANA: Ne, moja terapevtka pravi, da nama bo uspelo. Da je dobro, da sva brutalna in odkrita.

Da takšni zakoni trajajo, tisti, v katerih se ljudje pretvarjajo, preklinjajo v sebi in pometajo stvari pod preprogo – takšni zakoni pa propadejo.

Treba je preklinjati na ves glas!

EMIL: Jebeno in v tri lepe se s to teorijo ne strinjam.

SVETLANA: Vidiš, super. Seveda se nama ni treba strinjati. Čudovito.

EMIL (*za hip zapre časopis*): Ta tvoj optimizem, Svetlana ... Preziram ga in hkrati padam nanj kot muha na drek.

SVETLANA: Emil.

EMIL: V redu, kot muha na luster.

SVETLANA: Moj bog ... Ampak, Ana, midve se morava natančno dogovoriti glede vsega ... zato ker boš moja priča.

ANA: Seveda, draga, kar koli bo treba za vajin ples v maskah.

SVETLANA: Kar koli bo treba?

ANA: Ja, draga, kar koli moram, bom naredila.

SVETLANA: Moraš se krstiti.

ANA: Kaj?

SVETLANA: V pravoslavni cerkvi.

EMIL: Se vrniti h koreninam. Po določenem času blodenja.

ANA: Jooj ... Če se bomo vračali h koreninam – moramo iti v Afriko.

SVETLANA: Torej se boš krstila?

ANA: Ljudje, jaz sem ateistka, spreobrnila se bom, v kar koli hočeta.

SVETLANA: No, super. To je v nedeljo.

Vstopi Ljiljana, se pokriža.

LJILJANA: Hvala bogu! Zdravo, Svetlana ljubica, zdravo, Emil.

Svetlana in Emil pozdravita.

ANA: Ne verjamem, da je v naši, kot Ljiljana pravi, barbarski naravi kaj božanskega, ampak če vam to kaj pomeni ...

LJILJANA: Pomeni, Ana, pomeni prav to, da se vzdignemo nad barbarstvo. In da, bog se te usmili, otrok, ne končaš v peklu, ker menjaš vere kot nogavice.

ANA: Zakaj, sem mislila, da se bomo nekega dne tam vsi spet srečali.

Zvonec.

LJILJANA: To sta Adam in Anđa, prosim vas, danes imamo eno pomembno temo.

ANA: Kakšno temo?

Vstopita Adam in Sara, Adam pozdravi Svetlano in Emila, Sara prav tako. Ljiljana vsem natoči pijačo, vsi se usedejo za mizo, Ljiljana potrka po kozarcu, da bi jih utišala.

LJILJANA: Dragi moji ... evo, zakaj smo se danes zbrali na kosilu. Nekaj pomembnega vam moram oznaniti.

Tišina, premor.

LJILJANA: Želim si, da se v nedeljo po Aninem krstu ... krsti tudi Anđelija.

ANA: Prosim?

ADAM: Kaj?

ANA: Ljiljana, prosim te ...

LJILJANA: Ali pa ... ne računajta na hišo, na parcelo in na hišo na morju.

ADAM: Ljiljana, Sara je judinja.

LJILJANA: Anđelija se bo krstila v nedeljo.

ADAM: Saj to je smešno.

LJILJANA: Otrok je jud, če je mama judinja.

ADAM: Prosim vas, Ljiljana... Please...

LJILJANA: Adam, ni se nam treba prerekati. Upam, da me razumeš.

ADAM: Ne, Ljiljana, jaz upam, da vi mene razumete!

LJILJANA: Anđa se bo krstila v nedeljo.

ADAM: Potem jo morate ugrabiti.

ANA: Hej, mojega otroka pustita pri miru!

LJILJANA: Jaz hočem tega otroka rešiti! Ne ve, niti kateri jezik govori, niti kaj praznuje, niti v kaj veruje, niti kdo je, niti kaj je, ta otrok je ponorel!

ANA: Verjame v Spužija Kvadratnika, mami! Sara je iz mešanega zakona, rojena v Londonu. Sara je prebivalka sveta.

LJILJANA: Katerega sveta? Te ponorele lokomotive, ki drvi v propad! Veš kaj ... bolje tudi, da živi v Srbiji. Pa naj bomo bedni, pa naj bomo primitivni, vsaj nismo degeneriranci! Bolje je, da živi v Srbiji.

ADAM: Saj to je smešno.

ANA: Ljiljana, zdaj si šla pa res predaleč.

LJILJANA: Ana, otrok, spametuj se! Ta svet? Saj to je hudičev lunapark! Menda nočeš, da bi tvoja hči živela obkrožena s pedri, ki posvajajo otroke, in teroristi, ki sekajo glave. In da bo srednjega spola! Vse dokler se ne odloči postati lezbijka!

ANA: Veš, kaj je novega, Ljiljana, svet ni popoln! In svet se je spremenil, svet se nenehno spreminja, sicer bi še danes živeli kot neandertalci!

LJILJANA: Ja, svet se spreminja, strinjam se! Svet se degenerira!

ANA: Prej je bil pa raj na zemlji. Kdaj pa?

LJILJANA: Včasih so bili boljši časi, normalnejši.

ANA: Ja pač je, kot je!

LJILJANA: Zato ker takšni kot ti pravite, je, kot je, bomo izumrli! Kot narod in kot civilizacija.

EMIL: Saj ne bo neke škode.

ANA: Ja, seveda, da ne bo škode! Ker, kaj je življenje, dragi moji? Otroške bolezni, padci in zlomi kosti, pa potem pošasti pubertete, poplava hormonov, ne veš, kje imaš rit in kje imaš glavo ... in agonije ljubeeeezni ... prereži si žile, vzemi tablete ... pa potem malo vojne, pa te malo bombardirajo ... pa potem plenice in spet otroške bolezni, padci in zlomi ... no, potem pa vročinski valovi, tahikardije, spet poplava hormonov ... in na koncu revma in senilnost, da ne veš, a si prišel ali odhajaš. Z eno besedo – lepota življenja. In to samo v primeru, če se ti je uspelo izogniti raku! To pa je danes loterija.

SVETLANA: Daj, Ana, prosim te ...

ANA: Tudi zakon, recimo vajin zakon, Svetlana, ali pa moj zakon ... en papir, ena pogodba, en deal. Ekonomsko-pravni deal. Tu je pa tudi še druga pogodba, predporočna pogodba, ki zagotavlja, da vas vaš zakonec, potem ko vas bo zasovražil, ta dan pa ni daleč, ne, ne ... blizu je ... da vas ne bo za povrh še oskubil.

SVETLANA: Ja, nekako moramo funkcionirati! Brez vseh papirjev in žigov bi bili izgubljeni. Ne moremo živeti kot ovce v čredi!

LJILJANA: Brez vere v Boga bi bili izgubljeni. Ni vse v administraciji, otroci! Nekaj je tudi v duhovnosti, v veri v Boga!

ADAM: Ampak katerega boga, Ljiljana, katerega boga?!

LJILJANA: Mojega Boga, Adam! Evo, katerega boga!

ANA: Nehajte! Jebite se z vašimi religijami! Pravljice za majhne otroke! Vstajenja od mrtvih, brezmadežna spočetja ... in razpetja. Katoliki, pravoslavci, Hare Krišna ... levi, desni, teroristi, humanisti, sindikalisti, individualisti ... Jehovove priče! Ma jebite se!

LJILJANA: V redu, no ... Počasi, mirno. Svetlana, ljubica, ti se spomniš, spomniš se Aninega poročnega dneva.

SVETLANA: Spomnim se.

LJILJANA: Se spomniš, da ti je Ana rekla, to z rabinom, to je samo formalnost, to je zaradi dokumentov, Adam je ateist tako kot jaz. Je bilo tako?

SVETLANA (*nerada*): Tako je bilo.

ANA: V redu, Adam, res je bilo tako. Res si rekel, da je to samo formalnost. Da v bistvu Sara lahko izbere, kaj bo in če sploh bo.

Tišina, premor.

ADAM: I was stupid.

ANA: A tako ...

LJILJANA: Adam, resnično ... razloži nam.

ADAM: OK, OK... Here... evo ... Stvar je v tem ... Filona, my mother... (*Zavzdihne, obmolkne.*)

LJILJANA: Povej, Adam.

ADAM: Sara podedovati stanovanje v London in hiša v Monte Carlo, če biti judinja. Če ne, ni dediščina. Sorry.

LJILJANA: Vedela sem.

ANA: No, Ljiljana, kaj bomo zdaj. Monte Carlo ali Montenegro?

Tišina.

LJILJANA: Pa saj to je izsiljevanje.

ANA: Ah, kje.

EMIL: Jaz bi bil v hiši v Monte Carlu tudi Jehovova priča. Še posebej, če bi Svetlana živela v tistem stanovanju v Londonu.

LJILJANA: Ja, res je, Emil. Za pest dolarjev bi bili Liliputanci! Zato je bolje, da nas ni.

ANA: Torej, mama, nočemo hiše v Monte Carlu?

Tišina.

LJILJANA: Veste kaj ... v redu. Jaz nočem Anđeliji odvzeti prihodnosti. Naj se sama odloči.

Ana pristopi k Sari, ki igra igrice na tablici.

ANA: Sara, ljubica, povej mamici, hočeš biti ženska ali moški? Hočeš biti pravoslavka ali

judinja? Hočeš biti ateistka ali feministka? Se hočeš poročiti? Z žensko ali moškim? Hočeš biti poligamna ali monogamna? Hočeš imeti otroke? S telesno ali zunajtelesno oploditvijo? Boš postala teroristka? Ali anarhistka? Ali transhumanistka?

SARA (*pogleda Ano, odloži tablico*): Mami.

ANA: Povej, ljubica.

SARA: Can I watch TV?

9.

Ljiljana sedi na zofi, strmi v prazno. Vsi so odšli, vstane in počasi pospravlja posodo z mize.

LJILJANA: Sheila ... kaj delaš?

SHEILA: Zdravo, Ljiljana. Počivam, pa ti?

LJILJANA: Razmišljam, Sheila ... razmišljam, kam gre ta svet. (*Obstane med pospravljanjem.*)
Sheila, ali ti verjameš v Boga?

SHEILA: Ja.

LJILJANA: V Jezusa Kristusa?

SHEILA: Ne.

LJILJANA: Vedela sem. V Mohameda in Budo seveda prav tako ne verjameš.

SHEILA: Ne.

LJILJANA: Ja, seveda, zdaj mi boš rekla, da je Bog Ljubezen ... ali pa da je metamaterija ... ali ...

SHEILA: Bog je informacija. Bog je povsod okoli nas.

LJILJANA (*Karikira*): »Bog je povsod okoli nas ...«
Ja pa ja ... Daj no ... Daj, predvajaj, mi kakšno fino glasbo.

Sheila predvaja prijetno glasbo. Ljiljana pusti posodo in se zlekne na zofo.

SHEILA: Bo v redu?

LJILJANA: V redu. Veš, jaz nisem ne vem kako zelo verna ... ampak mi potrebujemo vero, da bi vedeli, kdo smo, da bi imeli neko utemeljitev, neko zatočišče v tem norem svetu.

SHEILA: Ljubezen je zatočišče.

LJILJANA: Mah ... ljubezen ... to je zelo abstraktno.

SHEILA: Jezus Kristus pa ni abstrakten? In Bog Oče?

LJILJANA: V redu, Sheila ... ne delaj se pametno.

SHEILA: Kot želiš ... Rekla si, da mi boš pripovedovala o hiši na morju, o dnevu, ko ste ukradli čoln.

LJILJANA: Ahaaa ... tako je. Začela sem ti pripovedovati, kako smo se skoraj utopili, ko smo dedku ukradli čoln in ko nas je ujela burja ... Res hočeš, da ti to povem?

SHEILA: Ja, rekla sem ti, jaz bom hranila tvoje spomine.

LJILJANA: Obljubiš, Sheila?

SHEILA: Obljubim.

LJILJANA: Tako je bilo, bil je julij, mislim, da je bilo to leta 1960, vzšel je prelep, sončen dan ... Nihče ni slutil, da bo čez dve uri začela pihati burja. Počakali smo, da je dedek odšel, babica

je že prej odšla k sosedi, skočili smo v čoln ... in odrinili ... Morje mirno kot olje ... (*Medtem ko Ljiljana govori, se luči počasi ugašajo.*) Ampak ko smo prišli že daleč od obale, so se začeli spuščati oblaki, začele so padati neke drobne dežne kaplje ... In morje je začelo valoviti, pljuski, pljuski, valovi naenkrat visoki dva metra, in nas je prevrnilo! Komaj smo priplavali do obale, nagoltali smo se vode ... Dedek je potem našel čoln nekaj kilometrov nižje. Uf, kako nas je naklestil. Mi smo si pa potem v posteljah predstavljali, kako bomo ponovno ukradli čoln in kako bomo odpluli nekam daleč ... in smo se smejali ... smejali ... smejali ...

Luči so se ugasnile.

**Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 10**

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 10
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2023 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Alenka Klabus Vesel**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Fotograf **Peter Glodani**
Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**
Naklada **200 izvodov**
Ljubljana, Slovenija, marec 2023

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

SEZONA **2022/2023**

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222